

บทที่ 2

เอกสารและการศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษา เอกสาร ตำรา คู่มือ ระเบียบหลักการและแนวคิดทางการศึกษาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังต่อไปนี้

1. ความหมายและความสำคัญของการจัดการ
2. บุคลากร
3. อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม
4. วิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร
5. การมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน
6. การศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ความหมายและความสำคัญของการจัดการ

ความหมายของการจัดการ

การจัดการ (Management) เป็นคำที่ใช้อย่างกว้างขวาง ที่มีความสำคัญต่อการดำเนินการขององค์กรเป็นอย่างมาก มีนักวิชาการหลายท่านให้ความหมายไว้ พอสรุปได้ ดังนี้

สมพงษ์ เกษมสิน (2535, หน้า 25) กล่าวว่า การจัดการมีลักษณะเด่นหลายประการ ประกอบด้วย

1. มีวัตถุประสงค์
2. อาศัยปัจจัยบุคคลเป็นองค์ประกอบ
3. ต้องใช้ทรัพยากรการบริหารเป็นองค์ประกอบพื้นฐาน
4. มีลักษณะการดำเนินการเป็นกระบวนการ
5. เป็นการดำเนินการร่วมกันของกลุ่มบุคคล
6. อาศัยความร่วมมือร่วมใจของบุคคล เพื่อให้เกิดความร่วมมือของกลุ่ม ทำให้บรรลุ

วัตถุประสงค์

7. มีลักษณะการร่วมมือดำเนินการอย่างมีเหตุผล

8. เป็นการตรวจสอบผลการปฏิบัติงานกับวัตถุประสงค์

9. การจัดการไม่มีตัวตน แต่มีอิทธิพลต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์

ขณะที่ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (2542, หน้า 8-9) ได้กล่าวไว้ว่า การจัดการ (Management) เป็นหัวใจสำคัญของการดำเนินงาน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความสำเร็จ โดยการจัดการ ถือได้ว่ามีความสำคัญดังนี้

1. การจัดการที่ดีช่วยทำให้การทำงานไม่ก้าวก่ายหน้าทีกัน และสามารถติดตามงานได้สะดวกขึ้น ทั้งนี้ เพราะได้แบ่งสายงานและความรับผิดชอบไว้อย่างชัดเจนแล้ว

2. ช่วยให้การดำเนินงานเป็นไปตามลำดับขั้นตอนอย่างมีระบบระเบียบและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3. ช่วยทำให้สมาชิกในหน่วยงานทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะว่าได้มีการแบ่งงานกันทำตามความสามารถ ความถนัดของแต่ละคน ดังนั้น คนจะมีทักษะเฉพาะด้าน ซึ่งส่งผลให้การปฏิบัติงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และนอกจากนี้ผู้ปฏิบัติยังเข้าใจเป้าหมายการทำงานที่ชัดเจน และมีหลักยึดถือในการทำงาน

4. ช่วยลดเวลาในการทำงานได้มากขึ้น เพราะได้มีการจัดระเบียบและกำหนดวิธีการในการทำงานไว้อย่างชัดเจน

5. ช่วยให้เห็นข้อผิดพลาดได้ง่ายขึ้น และสามารถแก้ไขปัญหาได้ทัน่วงที ส่วนมัลลิกา ต้นสอน (2544, หน้า 9 - 10) ได้ให้ความหมายของการจัดการไว้ว่า การจัดการ หมายถึง กระบวนการในการทำงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยการสั่งการและการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น การจัดการเป็นงานสำคัญที่ผู้บริหารทุกคนต้องทำให้ได้ตามเป้าหมายอย่างชาญฉลาด ซึ่งการจัดการมีความเป็นสากลที่จะประยุกต์ให้การดำเนินงานในทุกองค์กรบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ตลอดจนได้รับการยอมรับว่าเป็นงานที่สำคัญและมีความจำเป็นสำหรับทุกองค์กร โดยการจัดการมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. มีผู้นำที่ดีมีความรู้ความสามารถ ได้รับความร่วมมือร่วมใจจากผู้ร่วมงาน ไม่เผด็จการ เปิดโอกาสให้ผู้ร่วมงานได้แสดงความคิดเห็น

2. มีการจูงใจที่ดี องค์กรมั่นคง สภาพแวดล้อมเหมาะสม มีความสัมพันธ์กันดี มีสวัสดิการ ทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีทัศนคติที่ดี พอใจในงานที่มีอยู่

3. มีการติดต่อสื่อสารที่ดี การสื่อสารในระดับเดียวกันและระดับที่ต่างกัน มีประสิทธิภาพรวดเร็ว ทำให้ผู้ร่วมงานใกล้ชิดกัน ช่วยลดความขัดแย้ง จัดประชุมอย่างสม่ำเสมอ

4. มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพื่อความไว้วางใจและทำงานร่วมกัน ให้เกียรติกันและกัน

5. การวินิจฉัยสั่งการชัดเจนไม่ซ้ำซ้อน หาข้อมูลประกอบการพิจารณาตัดสินใจ ผู้ปฏิบัติงานรอบรู้ในหน้าที่ของตนและผู้ที่เกี่ยวข้อง

6. การควบคุมที่เหมาะสม เพื่อรักษาคุณภาพและมาตรฐาน สามารถตรวจสอบข้อบกพร่องได้

7. มีการกำหนดวัตถุประสงค์เหมาะสมกับหน้าที่และทรัพยากรที่มีอยู่ ทำให้การปฏิบัติงานอยู่ในลักษณะที่เป็นไปได้

สำหรับ Fayol (อ้างใน ชัจจ์จันนัต ธรรมจินดา, 2551, หน้า 27 - 29) ได้วางหลักการพื้นฐานของการจัดการไว้ 14 ประการ ดังนี้

1. การแบ่งงานกันทำ (Division of Work) ซึ่งหมายถึงงานแต่ละอย่างควรจะมีการแบ่งออกเป็น ส่วน ๆ และบุคลากรหรือคนงานควรจะมี ความชำนาญเฉพาะด้าน เพื่อให้มีการพัฒนา ความชำนาญและความเชี่ยวชาญ ซึ่งจะนำไปสู่การเพิ่มผลิตภาพ (Productivity)

2. อำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ (Authority and Responsibility) อำนาจหน้าที่คือ สิทธิที่จะออกคำสั่ง ซึ่งจะเชื่อมโยงกับการมีความรับผิดชอบในการที่จะบังคับใช้คำสั่งนั้น โดยมี อำนาจในการให้รางวัลและลงโทษ อำนาจหน้าที่นั้นควรจะมีอยู่ในระดับที่สอดคล้องกับ ความรับผิดชอบ

3. วินัย (Discipline) วินัยนั้นเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการดำเนินกิจกรรมอย่าง ราบรื่น และขึ้นอยู่กับกรณีภาวะผู้นำที่ดี การได้แก่ที่เป็นธรรมและชัดเจน และมีการพิจารณา ลงโทษที่เป็นธรรม

4. เอกภาพของการบังคับบัญชา (Unity of Command) สำหรับการกระทำใด ๆ ก็ตาม บุคลากรหรือคนงานแต่ละคนควรจะต้องรับคำสั่งจากหัวหน้าหรือผู้บังคับบัญชาเพียงคนเดียว มิฉะนั้นอาจจะเกิดผลกระทบในทางลบต่ออำนาจ หน้าที่ วินัย คำสั่ง หรือเสถียรภาพได้

5. เอกภาพของทิศทางในการทำงาน (Unity of Direction) กลุ่มของกิจกรรมที่เกี่ยวข้อง กับวัตถุประสงค์อื่น ๆ ในการทำงานนั้น ควรจะมีการประสานงานภายใต้แผนงานใดแผนงานหนึ่ง และภายใต้บุคคลที่ดูแลเพียงบุคคลเดียว

6. การเน้นผลประโยชน์ร่วมกันหรือผลประโยชน์ส่วนบุคคล เป้าหมายส่วนบุคคลหรือ เป้าหมายของกลุ่มนั้น จะต้องอยู่ภายใต้เป้าหมายขององค์กร

7. การจ่ายค่าตอบแทนให้แก่บุคลากร การจ่ายค่าตอบแทนให้แก่บุคลากรนั้น อาจใช้ หลายวิธีและหลายทางเลือก ซึ่งควรจะใช้วิธีที่เป็นธรรม และส่งเสริมให้บุคลากรมีความกระตือรือร้น ในการทำงาน อย่างไรก็ตาม จะต้องไม่นำไปสู่การจ่ายค่าจ้างแรงงานที่สูงเกินไป

8. การรวมศูนย์อำนาจ (Centralization) ระดับของการออกคำสั่งนั้นหากเน้นที่ระดับบนขององค์กรเพียงอย่างเดียว จะทำให้เกิดปัญหาได้ อย่างไรก็ตาม ควรจะมีการพิจารณาถึงคุณลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการทำงาน เช่น จำนวนและสมรรถนะของบุคลากร ซึ่งจะช่วยให้สามารถตัดสินใจได้ว่าเรื่องใดควรจะรวมศูนย์อำนาจ เรื่องใดควรจะมีการกระจายอำนาจ

9. สายงานของอำนาจหน้าที่ (Line of Authority) การติดต่อสื่อสารนั้นควรจะมีการติดต่อสื่อสารจากเบื้องล่างสู่เบื้องบนและจากเบื้องบนลงสู่เบื้องล่างตามสายการบังคับบัญชาและอำนาจหน้าที่ แต่ในขณะเดียวกัน การสื่อสารในแนวราบระหว่างบุคคลซึ่งมีอำนาจหน้าที่ในตำแหน่งเท่า ๆ กันนั้นก็มีความจำเป็นเช่นเดียวกัน トラบเท่าที่ผู้มีอำนาจหน้าที่ที่สูงกว่าจะได้รับ การรายงานให้ทราบด้วย

10. การจัดระเบียบ (Order) ที่เหมาะสม หมายความว่า บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ และเครื่องมือเครื่องใช้ ควรมีการใช้งานที่เหมาะสม บุคลากรควรจะต้องได้รับการมอบหมายงานที่เหมาะสมกับตำแหน่ง เพื่อให้มีการจัดระบบการทำงานที่รอบคอบ มีการสรรหา คัดเลือกบุคลากร และบรรจุแต่งตั้งที่เหมาะสม

11. ความเสมอภาค (Equiry) บุคลากรจะต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเป็นธรรมและสุภาพ

12. ความมีเสถียรภาพของการจ้างงาน องค์กรควรหลีกเลี่ยงสภาพการอัตราการลาออกของบุคลากรจำนวนมากและรวดเร็ว เนื่องจากการพัฒนาความเชี่ยวชาญของบุคลากรขึ้นมาทดแทนนั้นเป็นสิ่งที่ต้องใช้เวลา

13. การริเริ่มสร้างสรรค์ (Initiative) องค์กรควรส่งเสริมให้บุคลากรทุกคนใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ภายใต้ข้อจำกัดตามอำนาจหน้าที่ของบุคลากรแต่ละคน

14. ขวัญและกำลังใจของบุคลากร (Esprit De Corps) องค์กรควรพยายามที่จะเสริมสร้างความเป็นปึกแผ่นและความเป็นเอกภาพในองค์กร เพื่อหลีกเลี่ยงการเกิดความแตกแยก

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า การจัดการ หมายถึง กระบวนการให้ความรู้ ทักษะ เทคนิค วิชาการและทรัพยากรอย่างเหมาะสม ซึ่งเกี่ยวข้องกับคน ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจ ผสมผสานและประสานงาน มีการตรวจสอบการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย วัตถุประสงค์ อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประโยชน์สูงสุด

สรุปได้ว่าการจัดการมีคุณลักษณะที่สำคัญดังนี้

1. การจัดการเป็นศิลปะการใช้บุคลากรปฏิบัติงานในหน่วยงาน
2. การจัดการต้องอาศัยปัจจัยพื้นฐาน คือ คน เงิน และวัสดุอุปกรณ์
3. การจัดการเป็นการดำเนินงานของกลุ่มบุคคล

บุคลากร

บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามที่กระทรวงมหาดไทย (ม.ป.ป., หน้า 19 -20) ได้กำหนดไว้ ประกอบด้วย ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตลอดจนบุคลากรซึ่งทำหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่ หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้ดูแลเด็ก เป็นต้น โดยบุคลากรที่เกี่ยวข้องจะต้องมีคุณสมบัติ บทบาทหน้าที่ และความรับผิดชอบในการจัดการเพื่อให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถดำเนินงานให้การศึกษาและพัฒนาการสำหรับเด็กได้อย่างถูกต้องตามหลักวิชาการด้วยความเหมาะสม และเป็นไปตามความต้องการของท้องถิ่น

บุคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่

หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นบุคคลที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจ้างหรือแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเพื่อทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลบุคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำแหน่งอื่น ๆ และเป็นผู้ที่จะต้องคอยดูแลการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย ได้กำหนดให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งมีหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 1 คน โดยหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องมีวุฒิการศึกษาไม่ต่ำกว่าปริญญาตรีทางการศึกษา สาขาวิชาเอกอนุบาลหรือปฐมวัย หรือสาขาวิชาอื่น และจะต้องมีประสบการณ์ในการทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยมาแล้วไม่น้อยกว่า 2 ปี

ผู้ดูแลเด็ก ซึ่งสำนักอนามัยสิ่งแวดล้อม (2549, หน้า 8) กล่าวไว้ว่า ผู้ดูแลเด็กเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดในช่วงที่เด็กเล็กอยู่ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพและส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กเล็กมากที่สุด ผู้ดูแลเด็กจึงต้องรับรู้นโยบายเข้าใจแนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและต้องได้รับการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเลี้ยงดูเด็กเล็กอย่างสม่ำเสมอ และต้องเป็นผู้ที่มีสุขภาพทั้งทางร่างกายและจิตใจที่ดีอยู่เสมอ ผู้ดูแลเด็ก เป็นผู้ทำหน้าที่ดูแล เตรียมความพร้อมพัฒนาเด็กแบบองค์รวม ซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้จ้างหรือแต่งตั้ง โดยผู้ดูแลเด็กจะเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดเด็กมากที่สุดในช่วง ที่เด็กอยู่ที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และที่สำคัญเป็นผู้ที่มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพและส่งเสริมพัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็กมากที่สุด ผู้ดูแลเด็กจึงควรรับรู้นโยบาย เข้าใจแนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และควรจะได้รับ การฝึกอบรม เพื่อเพิ่มพูนความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่จำเป็นต่อการเลี้ยงดูเด็กอย่างสม่ำเสมอ นอกจากนี้ ผู้ดูแลเด็กควรได้รับการส่งเสริมสุขภาพเพื่อให้มีสุขภาพดีอยู่เสมอ เพื่อเป็นแบบอย่างด้านสุขภาพสำหรับเด็ก

ในฐานะที่ผู้ดูแลเด็กคือผู้ที่ทำหน้าที่อบรมเลี้ยงดูเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเป็นผู้ที่จะต้องอยู่ใกล้ชิดกับเด็กออกจากพ่อแม่ผู้ปกครอง ฉะนั้นจึงต้องเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติและบุคลิกภาพที่เป็นตัวอย่างที่ดีให้แก่เด็กได้ ดังนี้

1. สุขภาพ เรียบร้อย ทั้งกริยา มารยาท ตลอดจนวาจาทำทางที่แสดงออก ร่าเริงแจ่มใส
2. ซื่อสัตย์ สุจริต และรักความจริง
3. เชื่อมั่นในตนเอง สามารถตัดสินใจได้อย่างเฉียบพลัน และมีลักษณะเป็นผู้นำ
4. ไม่เห็นแก่ตัว
5. กระตือรือร้น รักความก้าวหน้า มีความสามารถควรค่าแก่การสนับสนุน
6. กล้าเผชิญปัญหาและความยากลำบาก มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย
7. รักเด็ก

บทบาทของครูผู้ดูแลเด็ก

ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นครูผู้ดูแลเด็ก ควรมีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ตามที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2547, หน้า 14 -15) ได้กำหนดไว้ ดังนี้

1. ปฏิบัติหน้าที่ตามกิจวัตรของเด็ก

ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องทำหน้าที่ดูแลเด็กและปฏิบัติตามกิจวัตรประจำวันของเด็ก เพื่อให้เด็กมีความเจริญเติบโต มีพัฒนาการทุกด้านตามวัย และมีการเรียนรู้ที่เหมาะสม

2. ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กในลักษณะบูรณาการ

ครูผู้ดูแลเด็กมีหน้าที่ส่งเสริมพัฒนาการเด็กในลักษณะบูรณาการเชิงสร้างสรรค์ กล่าวคือ ให้เด็กได้พัฒนาด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม และจริยธรรมไปพร้อมกัน โดยให้โอกาสเด็กเรียนรู้จากสิ่งของและผู้คนที่อยู่รอบข้าง ซึ่งเด็กจะเรียนรู้ได้โดยประสาทสัมผัสทั้งห้า การเคลื่อนไหว การเล่น และการลงมือทำ ดังนั้น ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องส่งเสริมให้โอกาสเด็กได้พัฒนาอย่างเต็มที่ รวมทั้งปฏิสัมพันธ์กับเด็กด้วยคำพูดและกริยาทำทางที่นุ่มนวล อ่อนโยน แสดงความรัก ความอบอุ่น

3. สังเกต ฝ้าระวัง บันทึกความเจริญเติบโต พฤติกรรม พัฒนาการด้านต่าง ๆ ของเด็ก

ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องเป็นคนช่างสังเกต ฝ้าระวังปัญหาสุขภาพ พัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก จดบันทึกพฤติกรรม เพื่อที่จะได้เห็นความเปลี่ยนแปลงทั้งปกติและผิดปกติที่เกิดขึ้นกับเด็ก ซึ่งจะนำไปสู่การค้นหาค่าสาเหตุ เพื่อช่วยเหลือและแก้ไขได้ทันเวลาที่

4. มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ของเด็ก ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องเป็นคนช่างสังเกต มีความรู้และเข้าใจพฤติกรรมที่เป็นปัญหาและไม่พึงประสงค์ของเด็ก ซึ่งพฤติกรรมนั้นอาจเกิดจากการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็ก รวมทั้งการปรับตัวของเด็กต่อสิ่งแวดล้อม

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ
 ห้องสมุดวิจัย
 วันที่ 15 พ.ค. 2555
 เลขทะเบียน 245472
 เลขเรียกหนังสือ

หากไม่ได้รับการแก้ไขตามแนวทางที่เหมาะสม อาจนำไปสู่ปัญหาทางพฤติกรรมของเด็กในอนาคต แม้ว่าเด็กแต่ละคนจะแตกต่างกันตามพันธุกรรม และการอบรมเลี้ยงดู แต่ถ้าเข้าใจและช่วยลดพฤติกรรม จะช่วยขจัดปัญหาที่จะตามมาได้ทันที่

5. จัดสิ่งแวดล้อมที่ปลอดภัย ถูกสุขลักษณะ เหมาะสมกับการพัฒนาเด็กทุกด้าน ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องดูแลจัดสภาพแวดล้อมทั้งภายในอาคารและภายนอกอาคารให้สะอาด ถูกสุขลักษณะ ปลอดภัย และมีบรรยากาศเหมาะสมกับพัฒนาการของเด็ก

6. ประสานสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ครอบครัวและชุมชน ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องเป็นผู้ประสานสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยเป็นคนกลางในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ หรือผู้ปกครอง สมาชิกในครอบครัวและบุคคลต่าง ๆ ในชุมชน เพื่อทราบถึงพฤติกรรม พัฒนาการการเปลี่ยนแปลงของเด็กได้อย่างรวดเร็วและต่อเนื่อง

7. รู้จักพัฒนาตนเองในทางวิชาการและวิชาชีพ ครูผู้ดูแลเด็กจะต้องเฝ้าหาความรู้ ในการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ โดยการพัฒนาด้านความรู้ทางวิชาการและทักษะอาชีพอย่างต่อเนื่อง เช่น การศึกษาหาความรู้ การเข้ารับการอบรมเพิ่มเติมอย่างสม่ำเสมอ การติดตามความเปลี่ยนแปลง ด้านความรู้และเทคโนโลยีโดยอาศัยสื่อที่หลากหลาย รวมทั้งการรวมกลุ่มแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การศึกษาฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีคุณภาพ การเข้าร่วมเป็นสมาชิกและจัดตั้งชมรมเครือข่าย ผู้ดูแลเด็ก ซึ่งจะก่อให้เกิดประโยชน์โดยตรงแก่ครูผู้ดูแลเด็ก

ครูหรือผู้ดูแลเด็กต้องสามารถเป็นแบบที่ดีโดยมีสิ่งที่จะต้องคำนึงถึง ดังนี้

1. ความรู้ของครู หากครูมีความรู้เกี่ยวกับหลักการและวิธีการพัฒนาทักษะทางภาษา ได้ดี ก็จะช่วยให้เข้าใจและสามารถเลือกวิธีการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะทางด้านภาษาให้ เหมาะสมกับระดับวุฒิภาวะ ทำให้เกิดการพัฒนาทักษะทางภาษาได้ดี

2. เจตคติหรือความรู้สึกของครู/ผู้ดูแลเด็ก ต้องเห็นความสำคัญของการพัฒนาทักษะ ทางภาษา ครูต้องพยายามหาวิธีการสอน

3. เนื่องจากเด็กสามารถเรียนรู้และเลียนแบบ ดังนั้นหากครูมีบุคลิกภาพโดยเป็นผู้ฟัง ที่ดี สนใจและตั้งใจฟังที่เด็กพูด เด็กก็จะเป็นคนที่มีมารยาทในการฟังที่ดี มีสมาธิในการฟัง

4. ความสามารถในการใช้ภาษาของครู หากว่าครูมีความสามารถในการเลือกใช้คำ หรือประโยคได้ถูกต้องเหมาะสม ก็จะเป็นต้นแบบที่ดีสำหรับเด็กได้

5. ครูมีบทบาทและหน้าที่โดยตรงในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก ถ้าครูจัดกิจกรรมฝึก ทักษะทางภาษาให้เด็กได้ครบตามความมุ่งหมายและประเภทของแต่ละทักษะแล้ว การพัฒนา ทักษะทางภาษาก็จะสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพสูง แต่ถ้าครูฝึกทักษะทางภาษาเพียงด้านใดด้านหนึ่ง แต่ไม่นำทักษะด้านอื่น ๆ มาสัมพันธ์หรือบูรณาการเข้าด้วยกัน ก็จะทำให้เด็กขาดทักษะ

สรุปได้ว่า พัฒนาการของเด็กเล็กจะไม่สามารถพัฒนาขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามลักษณะของช่วงวัย หากขาดการได้รับการดูแลเอาใจใส่ ตลอดจนการได้รับรูปแบบการสอน ในการเพิ่มทักษะต่าง ๆ ที่สำคัญอย่างสม่ำเสมอ จากครอบครัวและจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งหากเด็กได้รับการเพิ่มพูนทักษะอย่างเหมาะสมก็จะมีพัฒนาการที่สมบูรณ์พร้อมและมีรากฐานที่ดีในการเรียนรู้ทักษะต่าง ๆ ของชีวิตต่อไป ดังนั้นบุคลากรที่ปฏิบัติหน้าที่ในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก จะต้องเป็นผู้ที่มีทักษะและความรู้เป็นอย่างดีและต้องมีการปรับปรุง และพัฒนาตนเองอยู่เป็นประจำ

การพัฒนาบุคลากร

การพัฒนาบุคลากรมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้บุคลากรได้รับการพัฒนาโดยเฉพาะเทศบาล ในฐานะที่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความใกล้ชิดกับประชาชน ควรให้ความสนใจ ในการเพิ่มประสิทธิภาพของการปฏิบัติงาน บุคลากรที่ปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมี ขวัญและกำลังใจในการพัฒนาตนเองให้เป็นผู้มีอาชีพ มีความก้าวหน้า ดังนั้นหน่วยงานที่รับผิดชอบ จึงควรสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กปฏิบัติงานด้วยความเต็มใจ ดังที่ สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา สภาครูและบุคลากรทางการศึกษา (2549, หน้า 59) ได้กล่าวไว้ว่า จุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาตามแนวปฏิรูปการศึกษา มุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพของบุคลากรอย่างต่อเนื่อง ตลอดชีวิต เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของโลก การพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษา เป็นสิ่งจำเป็นที่จะต้องกระทำอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง

หลักการจัดการศึกษาปฐมวัยที่เหมาะสมได้กล่าวไว้อย่างชัดเจนในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 5) กำหนดไว้ว่าเด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจนการเรียนรู้ที่เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้าน อย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดหลักการดังนี้

1. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท
2. ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญโดยคำนึงถึง

ความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย

3. พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย
4. จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพ

และมีความสุข

5. ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชนและสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก

สรุปได้ว่าบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งได้เน้นและให้ความสำคัญกับผู้ดูแลเด็ก เนื่องจากเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็กเล็กมากที่สุด จึงมีความสำคัญต่อการสร้างเสริมพัฒนาการที่ดีให้กับเด็กเล็ก ดังนั้นการสรรหาบุคลากรที่จะทำหน้าที่ผู้ดูแลเด็กจึงเป็นการวางรากฐานที่ดีในการที่จะส่งเสริมให้เด็กมีความพร้อมที่จะเข้ารับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น อีกทั้งเป็นการสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ผู้ปกครองซึ่งส่วนใหญ่ซึ่งเป็นประชาชนในพื้นที่รับผิดชอบ

อาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดบรรยากาศทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก เพื่อส่งเสริมให้เด็กเรียนรู้ตามธรรมชาติ และสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย โดยเรียนรู้ผ่านการเล่นที่น่าสนใจ สนุกสนาน โดยสำนักประสานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (ม.ป.ป., หน้า 53) ได้กำหนดการพัฒนาและปรับปรุง ดังนี้ ภายในห้องเรียน ห้องเรียนแต่ละห้องจะเน้นการตกแต่งห้องเรียนให้มีลักษณะคล้ายบ้าน เพื่อให้เด็กเกิดความรู้สึกคุ้นเคยอบอุ่นใจ เน้นความสะอาด ปลอดภัย สวยงาม และตกแต่งบอร์ดด้วยเนื้อหาสาระที่สอดคล้องกับหน่วยที่เด็กกำลังเรียนอยู่ในแต่ละสัปดาห์ ภายในห้องเรียน ต้องมีมุมหรือศูนย์ประสบการณ์พร้อมสื่ออุปกรณ์ที่มีความแข็งแรง มีความอดทน สวยงามปลอดภัยและเพียงพอกับจำนวนเด็ก เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากการใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 เพราะมีความเชื่อว่าสภาพแวดล้อมที่ดีจะทำให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่ดีจากมุมหรือศูนย์ประสบการณ์ เช่น ศูนย์บ้าน ศูนย์หนังสือ ศูนย์บล็อก ศูนย์ดนตรี ศูนย์วิทยาศาสตร์ ศูนย์ร้านค้า ศูนย์ของเล่นพลาสติก ศูนย์อาชีพต่าง ๆ นอกจากนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องจัดสร้างห้องน้ำ ห้องส้วมไว้ภายในห้องเรียน ทั้งนี้เพื่อความสะอาดและความปลอดภัยของเด็ก

ภายนอกห้องเรียน จัดตกแต่งสภาพแวดล้อมภายในสถานศึกษาด้วยพันธุ์ไม้ต่าง ๆ ได้แก่ ไม้ดอกไม้ประดับ ผักสวนครัว ไม้ยืนต้น แต่ไม่ควรนำพันธุ์ไม้ที่มีพิษ หรือมีหนามแหลมคม มาปลูก เช่น สวาน้อยประแปง โป๊ยเซียน ฯลฯ ควรจัดให้มีอ่างเลี้ยงสัตว์น้ำ เช่น ปลา และจัดสวนหย่อมเพื่อความสวยงาม ความเพลิดเพลิน และเอื้อต่อพัฒนาการของเด็ก ควรจัดให้มีการศึกษานอกห้องเรียนซึ่งจะทำให้เด็กได้สัมผัสธรรมชาติของจริง ส่งเสริมให้เด็กมีสุขภาพจิตดี สนุกสนานกับการเรียนรู้ การจัดสภาพแวดล้อมดังกล่าว ยึดหลักความสะอาด ร่มรื่น สวยงาม เป็นระเบียบ ปลอดภัย ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน

คุณลักษณะของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน่ายู่ ตามแนวคิดเมื่อน่ายู่ ชุมชนน่ายู่ กระทรวงสาธารณสุข (2549, หน้า 16) กำหนดคุณลักษณะของสิ่งแวดล้อมศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ดังนี้

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้องอยู่ห่างแหล่งมลพิษต่าง ๆ เช่น แหล่งที่ทำให้เกิดฝุ่นละออง เสียงดัง หรือเสียงที่ก่อให้เกิดความรำคาญและกลิ่นเหม็น เป็นต้น

2. บริเวณภายใน และภายนอกอาคาร มีความสะอาด และจัดวางเครื่องใช้เป็นระเบียบ ไม่มีแหล่งที่อาจก่อให้เกิดอันตรายกับเด็ก

3. ภายในอาคารมีแสงสว่างเพียงพอ และมีอากาศระบายได้ดี

4. มีการดูแลด้านสุขาภิบาลอาหาร และน้ำอย่างถูกสุขลักษณะ

5. มีการดูแลด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมอย่างถูกสุขลักษณะ

สำนักประสานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (ม.ป.ป., หน้า 53) ได้กล่าวถึงการจัดสภาพแวดล้อมที่จะต้องคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

1. ความสะอาด ปลอดภัย

2. ความมีอิสระอย่างมีขอบเขตในการเล่น

3. ความสะดวกในการทำกิจกรรม

4. ความพร้อมของอาคารสถานที่ เช่น ห้องเรียน ห้องน้ำห้องส้วม สนามเด็กเล่น ฯลฯ

5. ความเพียงพอเหมาะสมในเรื่องขนาด ใช้น้ำหนัก จำนวน สีของสื่อและเครื่องเล่น

6. บรรยากาศในการเรียนรู้ การจัดที่เล่นและมุมประสบการณ์ต่าง ๆ

การจัดบรรยากาศทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก

เพื่อส่งเสริมให้เด็กได้เรียนรู้ตามธรรมชาติ สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กแต่ละวัย เรียนรู้ผ่านการเล่นที่น่าสนใจ สนุกสนาน โดยจะต้องดำเนินการพัฒนาและปรับปรุงดังนี้

1. ภายในห้องเรียน เน้นความสะอาด สวยงาม ปลอดภัย ภายในจะมีมุมประสบการณ์พร้อมสื่ออุปกรณ์ เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากการใช้สัมผัสทั้ง 5 มุมประสบการณ์ เช่น มุมบ้าน มุมหนังสือ มุมดนตรี เป็นต้น นอกจากนี้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจัดทำห้องน้ำห้องส้วมไว้ภายในห้องเรียน เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยแก่เด็ก

2. ภายนอกห้องเรียน จัดตกแต่งสภาพแวดล้อมภายนอกห้องเรียน ด้วยพันธุ์ไม้ต่าง ๆ หน้าอาคารเรียนควรจัดให้มีสระน้ำเพื่อเลี้ยงปลา และมีสวนหย่อมด้านหน้าเพื่อความสวยงาม ความเพลิดเพลิน เอื้อต่อพัฒนาการของเด็ก

หลักสำคัญในการจัดตั้งยึดหลักความสะอาด ปลอดภัย ร่มรื่น ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน และคำนึงถึงความปลอดภัย เป้าหมายการเรียน ความเป็นระเบียบ สวยงาม ความเป็นตัวของตัวเอง ให้เด็กเกิดความรู้สึกอบอุ่น มั่นใจ และมีความสุข ซึ่งอาจจัดแบ่งพื้นที่ให้เหมาะสมกับการประกอบกิจกรรมตามแนวการจัดประสบการณ์ได้ดังนี้

ก. พื้นที่จัดเตรียมเครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ให้เด็กและครู

ข. พื้นที่ปฏิบัติกิจกรรมและการเคลื่อนไหว ซึ่งจะเป็นที่ว่างสำหรับเด็ก อยู่รวมกลุ่มกันได้

ค. มุมต่าง ๆ ในกิจกรรมหลักและกิจกรรมเสรี ซึ่งครูสามารถจัดได้ตามความเหมาะสมขึ้นอยู่กับสภาพห้องเรียน เนื้อหาตามแผนการจัดประสบการณ์หรือจัดตามความสนใจของเด็ก

สรุปได้ว่าการจัดการด้านอาคารสถานที่และสิ่งแวดล้อม เป็นสิ่งสำคัญที่จะส่งเสริมพัฒนาการให้แก่เด็กในทุก ๆ ด้าน ดังนั้น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องมีพื้นที่ให้เด็กเล็กได้ทำกิจกรรมร่วมกัน มีการจัดบรรยากาศทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนให้ส่งเสริมต่อการเรียนรู้ของเด็ก

วิชาการและกิจกรรมตามหลักสูตร

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (ม.ป.ป. หน้า 17-18) ได้ตระหนักถึงความสำคัญของการจัดการศึกษาของเด็กปฐมวัยที่ต้องเป็นไปตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการเด็ก โดยคำนึงถึงสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมที่ได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้การดำเนินชีวิตในสังคมและครอบครัวเปลี่ยนแปลงไปตามไปด้วย ซึ่งเด็กปฐมวัยนับเป็นทรัพยากรของสังคมที่มีคุณค่ายิ่ง เพราะเด็กในวัยนี้จะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต และจะต้องสืบทอดวัฒนธรรมของท้องถิ่นของชาติไทย และดำรงไว้ซึ่งความเป็นท้องถิ่นและความเป็นชาติไทยให้คงอยู่ตลอดไป ขณะเดียวกัน การศึกษาปฐมวัยเป็นการวางรากฐานความรู้ที่สำคัญของเด็กสำหรับการศึกษาระดับที่สูงขึ้น การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย จึงต้องจัดให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตในวิถีสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมทั้งต้องมีความสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 เพื่อเป็นการเตรียมความพร้อมในด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ที่สนองตอบตามความต้องการตามวัย ซึ่งการจัดการศึกษาต้องมุ่งหวังให้ผู้เรียนมีคุณภาพอย่างสมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน สามารถดำรงชีวิตอยู่ในครอบครัว ชุมชน และสังคมได้อย่างมีความสุขเต็มศักยภาพของแต่ละคน และมีความเหมาะสมกับวัยและดำรงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมในสังคมของตนเอง การพัฒนาเด็กปฐมวัยในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงต้องได้รับการดูแลให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมและวิถีชีวิตทางสังคมของเด็กในแต่ละท้องถิ่น ให้มีลักษณะเฉพาะและแตกต่างกันไปด้วย จากกระแสความเปลี่ยนแปลงในสังคมที่ผ่านมา พ่อแม่ ผู้ปกครอง และชุมชนได้เห็นคุณค่าของการศึกษาและตระหนักถึงสิทธิของมนุษย์ที่จะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพ ทำให้พ่อแม่

ผู้ปกครอง และผู้ที่อยู่ในชุมชนจำนวนมากเริ่มมีความกระตือรือร้นที่จะสนับสนุนการจัดการศึกษาให้แก่บุตรหลานของตนเอง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะหน่วยงานที่มีความใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด จึงต้องดำเนินการเพื่อยกระดับการศึกษาและคุณภาพชีวิตให้แก่เด็กและเยาวชนในพื้นที่รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น โดยมีจุดประสงค์ของการพัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน ดังนี้

1. เพื่อพัฒนาสติปัญญาตลอดจนการอบรมเลี้ยงดูให้เป็นไปตามที่สังคมต้องการ
2. เพื่อพัฒนาอารมณ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก
3. เพื่อเป็นการช่วยเหลือผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยงดู
4. เพื่อช่วยพัฒนาทางด้านภาษา
5. เพื่อเป็นการเตรียมเด็กที่จะเข้าเรียนในระบบโรงเรียน
6. เพื่ออบรมคุณธรรมและศีลธรรม

แนวทางปฏิบัติเพื่อปรับพฤติกรรมของเด็กให้มีวินัยในห้องเรียน ดังที่ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (ม.ป.ป., หน้า 90 – 92) ได้กำหนดไว้ มีดังนี้

1. ทำข้อตกลงในการปฏิบัติตนภายในห้องเรียน เพื่อเด็กจะได้รับทราบความคาดหวังของพฤติกรรมเด็ก โดยข้อตกลงต้องเป็นการพิจารณาร่วมกันระหว่างครูผู้ดูแลเด็กและเด็ก เมื่อมีการทำผิดข้อตกลง ก็มีการทบทวนด้วยวิธีการใหม่ เพื่อจะได้ไม่เป็นการบ่น พูดซ้ำซากพร่ำเพรื่อ ทำให้เกิดความเบื่อหน่าย และมีอารมณ์อยากต่อต้าน

2. เมื่อมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาเกิดขึ้น ศึกษาสาเหตุให้ชัดเจน แล้วช่วยกันคิดหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา มีวิธีการในการแก้ปัญหามากหลาย โดยมุ่งไปที่จุดหมายเดียวกัน คือ แก้ปัญหานั้นได้เพื่อเป็นแนวทางในการให้เด็กคิดแก้ปัญหาได้ด้วยตนเองต่อไป พฤติกรรมที่เป็นปัญหาเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ถ้ากิจกรรมในห้องเรียนทำสิ่งที่ซ้ำ ๆ ไม่น่าสนใจ ต่ำกว่าความสามารถของเด็ก หรือสูงกว่าความสามารถของเด็กที่จะทำได้สำเร็จ เด็กจะหาทางออกไปทำอย่างอื่น ที่ก่อให้เกิดปัญหาพฤติกรรมตามมา ดังนั้น ต้องศึกษาสาเหตุของพฤติกรรมให้พบก่อนจึงจะแก้ปัญหาได้ตรงจุด

3. ครูผู้ดูแลเด็กต้องเป็นแบบอย่างให้กับเด็ก มีข้อตกลงในการปฏิบัติอย่างไร ควรจะเป็นตัวอย่างในเรื่องเหล่านั้นสำหรับเด็กได้

4. ครูผู้ดูแลเด็กต้องมีความสม่ำเสมอในการปฏิบัติต่อเด็กทุกคน โดยเท่าเทียมกัน มีความยุติธรรมในการตัดสินปัญหาต่าง ๆ ด้วยเหตุผลหลักการ

5. ให้เด็กรู้แผนงานในแต่ละวัน แต่ละสัปดาห์ เพื่อเด็กจะได้มีความรู้สึกมั่นคง เพราะได้รู้ว่าเขาต้องทำกิจกรรมอะไรบ้างในวันนั้น สัปดาห์นั้น ช่วยให้เตรียมตัวเตรียมใจในการทำกิจกรรมได้ดี

6. เมื่อมีพฤติกรรมต่าง ๆ เกิดขึ้น ที่เรียกร้องความสนใจจากครูผู้ดูแลเด็กตลอดเวลา ครูผู้ดูแลเด็กอาจจะต้องใช้วิธีการเมินเฉยไม่สนใจ ถ้าครูผู้ดูแลเด็กทราบว่าพฤติกรรมนั้นไม่มีอันตรายใด ๆ เด็กทำเพื่ออยากให้ครูผู้ดูแลเด็ก อยากให้เพื่อนสนใจ การไม่ให้ความสนใจ บางครั้งก็ช่วยหยุดพฤติกรรมนั้น ๆ ได้ ในทำนองเดียวกัน ถ้ามีพฤติกรรมอะไรที่ครูผู้ดูแลเด็กเห็นว่าจะเป็นการอันตรายต่อเด็ก ต่อบุคคลอื่น ๆ ก็ต้องเข้าไปจัดการทันที หยุดพฤติกรรมนั้น เมื่อเด็กสงบแล้วจึงพูดคุยด้วย สอบถามสาเหตุและช่วยกันคิดหาแนวทางในการแก้ปัญหา นั้น ๆ

7. สิ่งแวดล้อมที่ดี สภาพแวดล้อมภายในห้องที่อบอุ่น เต็มไปด้วยความรัก ความเข้าใจ ความช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จะช่วยให้เด็กมีจิตใจที่สงบ ทำกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านไปด้วยดี

8. มีมุมสงบให้เด็กได้มีเวลาไปนั่งสงบจิตใจ เมื่อเกิดอารมณ์เสีย ไม่พอใจ หรือเป็นต้นเหตุในการทำให้เกิดความสับสนวุ่นวายในห้อง โดยมุมนี้ไม่ใช่มุมทำโทษ แต่เป็นมุมที่เด็กจะเข้าไปนั่งทำให้สงบ โดยไม่ให้ใครเข้าไปรบกวนสมาธิ อาจจะทำเป็นบ้านหลังเล็ก ๆ ในห้องเรียน เด็กโมโหไม่พอใจ จะเข้าไปนั่ง เป็นที่รู้จักกันในห้องว่าเพื่อนคนอื่นจะไม่เข้าไปรบกวน พอเด็กรู้สึกสบายใจเด็กจะเดินออกมาเองและเข้าร่วมกิจกรรมของห้องเรียนต่อไป

ความสำคัญของการพัฒนาเด็กปฐมวัย ดังที่ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2550, หน้า 7 - 9) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. การพัฒนามนุษย์อย่างมีประสิทธิภาพจำเป็นต้องเริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิ โดยเฉพาะในช่วงปฐมวัยซึ่งเป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งปวง ซึ่งเป็นการพัฒนาคุณภาพที่ยั่งยืนและป้องกันปัญหาสังคมในระยะยาว โดยเน้นให้ครอบครัวเป็นแกนหลักในการพัฒนาเด็กและให้ชุมชนและสังคมเป็นฐานที่มีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการพัฒนาเลี้ยงดูเด็กทุกชั้นตอน

2. แนวคิดเชิงทฤษฎีและผลการวิจัยด้านพัฒนาการเด็กได้แสดงว่า บัณฑิตยุคใหม่และการเลี้ยงดูที่เหมาะสมสามารถปรับเปลี่ยนลักษณะการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพการทำงานของสมองมนุษย์ได้

3. องค์ความรู้และแนวคิดสมัยใหม่เรื่องการพัฒนาสมอง ในทศวรรษที่ผ่านมา มีการใช้ศาสตร์ต่าง ๆ ไปวิเคราะห์สมอง ถ่ายภาพสมองเพื่อศึกษาพัฒนาการแต่ละขั้นตอน ความรู้ใหม่พบว่า โอกาสแห่งการเรียนรู้และอัตราการเรียนรู้สูงสุดอยู่ในช่วงวัยเด็ก การเติบโตของสมองสูงสุดในช่วง 0-6 ปี เป็นการเติบโตทางปริมาณสมอง ทำให้สมองของเด็กมีขนาด 90-99 % สมองไม่ได้หยุดเติบโตเมื่ออายุ 6 ปี แต่สมองเติบโตจนถึงอายุ 20-25 ปี การศึกษาเรื่องการเรียนรู้

ของสมอง เช่น การทำงานของสมองซีกซ้ายและขวาไม่แยกส่วนกัน แต่จะทำงานในลักษณะร่วมกันทั้งสมองซีกซ้ายและขวา จากองค์ความรู้นี้นำไปสู่การออกแบบการเรียนรู้สมัยใหม่ให้เข้ากับพัฒนาการของสมอง

4. การพัฒนาคุณลักษณะตามช่วงวัย การพัฒนาคุณลักษณะของเด็กในวัย 3-5 ปี ควรได้รับการพัฒนาให้มีความรู้ถูกผิด การเรียนรู้ความถูกผิด พ่อแม่ต้องสอนเรื่องการยอมรับผิด ไม่หยิบของผู้อื่น ไม่ทำร้ายผู้อื่น เด็กต้องรู้จักการถูกลงโทษ โดยผลของการกระทำผิด การควบคุมอารมณ์ เด็กในวัยนี้อยากได้อะไรก็ต้องเอาให้ได้คงใจ ถ้าไม่ได้ก็จะแสดงออกอย่างรุนแรง พ่อแม่ต้องใจแข็ง ไม่ยอมตามใจลูกที่แสดงอาการเรียกร้อง สอนให้เด็กเรียนรู้

5. การพัฒนาเด็กปฐมวัย ถือเป็นการลงทุนที่คุ้มค่า การวิจัยได้แสดงว่าการลงทุนเพื่อการพัฒนาเด็กตั้งแต่ช่วงชีวิตวัยเยาว์ เป็นการลงทุนที่น้อยกว่าค่าใช้จ่ายในการตามแก้ปัญหาของสังคมที่เกิดขึ้นเพราะความไม่มีคุณภาพของประชากรในสังคม

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย

สำนักบริหารการศึกษาท้องถิ่น (2545, หน้า 23) ได้กล่าวว่า การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัย 3-5 ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปของกิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เกิดการเรียนรู้ ได้พัฒนาการทั้งทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวัน จะต้องให้ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

1. การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่ว ในการใช้วัยต่างๆ ควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นอย่างอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี เป็นต้น

2. การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อเล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่นเกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตัวเองในการแต่งกาย หยิบจับชิ้นส่วน ใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน พู่กัน เป็นต้น

3. การส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึก และเห็นความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว อาจจัดกิจกรรมโดยใช้ศิลปะเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหว และจังหวะตามจินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระตามความคิดสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาทสมมติในมุมเล่นต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นบล็อก เป็นต้น

4. การพัฒนาความคิด เพื่อให้เด็กพัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนาอภิปราย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ ทดลอง ทักษะศึกษา ประกอบอาหาร หรือจัดให้เด็กเล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัยอย่างหลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวัน และในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ หรือรายบุคคล

5. การส่งเสริมให้เด็กได้เลือกและตัดสินใจ เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสในการตัดสินใจ เลือกเล่นหรือทำกิจกรรมอย่างเสรีตามความสนใจ และความต้องการของตนเอง จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กเล่นตามมุม หรือมุมประสบการณ์ หรือศูนย์การเรียนรู้ต่าง ๆ ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน

6. การส่งเสริมลักษณะนิสัยและทักษะในการใช้ชีวิตประจำวัน เพื่อให้เด็กมีสุขนิสัยที่ดี แสดงออกอย่างเหมาะสม และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองได้ในกิจวัตรประจำวัน มีนิสัยรักการทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น จึงควรจัดกิจกรรมที่ช่วยให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันอย่างสม่ำเสมอ เช่น การรับประทานอาหาร การพักผ่อนนอนหลับ การขับถ่าย การทำความสะอาดร่างกาย การเล่น และการทำงานร่วมกับผู้อื่น การปฏิบัติตามกติกาข้อตกลงร่วมกัน การเก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ เป็นต้น

นอกจากนี้ ชไมมณ ศรีสุรัถย์ (2550, หน้า 78) ยังได้กล่าวถึงการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัยว่าในการจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย ต้องมีการวางแผนล่วงหน้า เพื่อให้การจัดกิจกรรมร่วมกับเด็กเล็กเป็นไปอย่างเหมาะสมกับพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็ก เหมาะสมกับ ความสนใจของเด็ก และสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย ให้บรรลุผลตามจุดมุ่งหมายที่ได้กำหนดไว้ ทั้งนี้การสอนในระดับปฐมวัยจะไม่สอนเป็นรายวิชา แต่จะจัดในรูปแบบกิจกรรมบูรณาการ โดยให้เด็กได้เรียนรู้จากการเล่น ครูหรือผู้สอนต้องรู้หลักในการเขียนแผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ในหลากหลายรูปแบบ เพื่อที่จะสามารถนำไปใช้ได้จริงอย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดประสบการณ์การเรียนรู้สำหรับเด็กปฐมวัย (กระทรวงสาธารณสุข, 2547, หน้า 6) ผู้ดูแลเด็กควรมีความรู้เกี่ยวกับการจัดกิจกรรมให้แก่เด็ก เป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ กระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน ต้องจัดประสบการณ์เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ให้แก่เด็กเล็ก และให้การช่วยเหลือในการปรับตัวเข้ากับกลุ่มและพัฒนาบุคลิกภาพที่เหมาะสม ด้วยการจัดประสบการณ์ทางสังคมให้เด็กได้เข้าร่วม ควรจัดกิจกรรมที่เหมาะสมกับเด็ก และตอบสนองความต้องการพื้นฐานของเด็ก ผู้ดูแลเด็กควรปฏิบัติตนให้มีปฏิสัมพันธ์ใกล้ชิด ในขณะที่ให้การดูแลเด็ก เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยวิธีการต่าง ๆ จากการใช้ประสาทสัมผัสต่าง ๆ อยู่ตลอดเวลา ควบคู่ไปกับเรื่องของ

การดูแลสุขภาพอนามัยและความปลอดภัย การจัดกิจกรรมและสภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรให้เหมาะสมกับพัฒนาการและความสนใจของเด็ก ทั้งเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่มเล็ก ๆ

ผู้ดูแลเด็กควรเข้าใจและให้การยอมรับเด็ก มีความรู้ด้านจิตวิทยาและพัฒนาการของเด็ก เข้าใจธรรมชาติของเด็ก และยอมรับว่าเด็กแต่ละคนแตกต่างกัน และควรพยายามจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับความแตกต่างของเด็กแต่ละคนให้มากที่สุด ผู้ดูแลเด็กไม่ควรคาดหวังในตัวเด็กสูงเกินความเป็นจริง ไม่ควรคาดหวังในสิ่งที่เป็นไปได้ เช่น จะสอนให้เด็กเก่งทุกคน ผู้ดูแลเด็กควรมุ่งหวังให้เด็กสามารถทำกิจกรรมต่าง ๆ ได้ตามควรแก่วัย และอัตรภาพของเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการให้ครบทุกด้านทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา สอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 19) ที่ได้อธิบายถึงการเขียนแผนการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยและการจัดทำแผนการจัดประสบการณ์ให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรว่า ผู้สอนควรดำเนินการวางแผนอย่างเป็นขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. ศึกษาเอกสารจากหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 และจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง
2. วิเคราะห์หลักสูตรสถานศึกษา เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ของมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ตัวบ่งชี้ และสภาพที่พึงประสงค์ของเด็ก
3. วิเคราะห์สาระการเรียนรู้ ซึ่งประกอบเป็นสองส่วนคือ ประสบการณ์สำคัญ และสาระการเรียนรู้ ซึ่งผู้สอนต้องวิเคราะห์แล้วนำมาเป็นหน่วยการจัดประสบการณ์
4. กำหนดรูปแบบการจัดประสบการณ์ รูปแบบที่นิยมใช้จัดประสบการณ์ในระดับปฐมวัยคือ หน่วยการจัดประสบการณ์
5. วางแผนการจัดประสบการณ์ ผู้สอนต้องพิจารณาให้เกิดประโยชน์กับเด็กและสอดคล้องกับหลักสูตร

การจัดประสบการณ์ระดับเด็กเล็ก ไม่สอนเป็นรายวิชา แต่จัดในรูปกิจกรรมบูรณาการ ให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่น ดังนั้นการจัดประสบการณ์ให้เด็กได้พัฒนาครบทุกด้านบรรลุจุดหมายตามหลักสูตรนั้น ผู้สอนหรือครูผู้ดูแลเด็กจำเป็นต้องวางแผนการจัดประสบการณ์และรู้หลักการเขียนแผนการจัดประสบการณ์ เพื่อเป็นแนวในการปฏิบัติจริงได้อย่างมีประสิทธิภาพ

จุดประสงค์ของการเขียนแผนการจัดประสบการณ์

- 1) เพื่อให้ผู้สอนวางแผนล่วงหน้าในการจัดกิจกรรมร่วมกับเด็กได้อย่างเหมาะสม และสอดคล้องกับหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

2) เพื่อให้ผู้สอนนำแผนการจัดประสบการณ์ไปใช้ในการจัดกิจกรรมประจำวัน ให้บรรลุจุดหมายที่กำหนด

การศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความแตกต่างจากการศึกษาระดับอื่น คือ มีจุดมุ่งหมายเพื่อพัฒนาเด็กทุกด้าน เป็นการจัดการศึกษาที่เสริมสร้างพัฒนาการและประสบการณ์ของเด็กเล็กให้มีความพร้อมให้มากที่สุด เปิดโอกาสให้เด็กได้เรียนรู้สิ่งต่าง ๆ และส่งเสริมพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อม ๆ กัน ดังที่ เยาวพา เคชะคุปต์ (2543, หน้า 18 - 19) ได้กล่าวถึงจุดมุ่งหมายในการจัดการศึกษาเด็กปฐมวัยไว้ว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยควรมุ่งพัฒนาเด็กทุกด้านคือ

1. ด้านร่างกาย มุ่งส่งเสริมความเจริญเติบโตแข็งแรงของร่างกาย ปลูกฝังนิสัยทางสุขภาพอนามัย ฝึกกิจนิสัยและสุขนิสัย รู้จักรักษาความสะอาด เลือกรับประทานอาหารที่มีประโยชน์ รู้จักการใช้ห้องน้ำห้องส้วมได้ถูกวิธี ฝึกให้เล่นและออกกำลังกาย เพื่อบริหารกล้ามเนื้อและประสาทสัมผัส และรู้จักพักผ่อนอย่างถูกวิธี

2. ด้านจิตใจและอารมณ์ ส่งเสริมด้านสุขภาพจิต เช่น ปลูกฝังให้รู้จักควบคุมอารมณ์ มีจิตใจร่าเริงแจ่มใส ชื่นชมต่อความไพเราะและสิ่งสวยงาม ฝึกให้มีจิตใจเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ซื่อสัตย์ มีสัมมาคารวะ กตัญญู กตเวทิตะ เคารพเชื่อฟัง ประหยัด ขยันหมั่นเพียร อดทน มีวินัย และเชื่อถือในคำสั่งสอนของศาสนา

3. ด้านสังคม ส่งเสริมการพัฒนาลักษณะนิสัย เช่น ปลูกฝังให้เด็กรู้จักเคารพตนเอง กล้าพูด กล้าแสดงออกด้วยตนเองในทางที่ถูกต้องตามขนบธรรมเนียมประเพณี รู้จักเล่นและทำงานร่วมกับผู้อื่น เคารพสิทธิและหน้าที่ ตลอดจนมีความรับผิดชอบ ฝึกให้เป็นผู้ที่รู้จักการให้และการรับ พร้อมทั้งจะปรับตัวเข้ากับสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ดี

4. สติปัญญา มุ่งส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ให้เด็กรู้จักตัดสินใจด้วยตนเอง สนใจต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัว มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ฝึกฝนให้เป็นคนใฝ่รู้ ใฝ่เรียน

นอกจากนี้การจัดทำหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องยึดหลักการจัดการศึกษาปฐมวัยที่สำคัญ ดังนี้

1. การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากความต้องการและความสามารถ ตลอดจนวัย ประสบการณ์ของเด็ก โดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นตัวเด็กเป็นสำคัญและมุ่งพัฒนาเด็กทุกด้าน แบบองค์รวม ทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา บนพื้นฐานของการให้ความสำคัญกับประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่ และสร้างเสริมประสบการณ์ใหม่ที่มีความหมายกับตัวเด็ก เป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษ

ได้พัฒนาตามศักยภาพ รวมทั้งยอมรับในวัฒนธรรมและชีวิตความเป็นอยู่ของเด็ก ตลอดจนพัฒนาเด็กให้รู้สึกเป็นสุขในปัจจุบัน มิใช่เพียงเพื่อเตรียมเด็กสำหรับอนาคตข้างหน้าเท่านั้น

2. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ควรอยู่ในสภาพที่สนองความต้องการและความสนใจของเด็ก ทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน ผู้เลี้ยงดูจำเป็นต้องจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กได้อยู่ในที่ที่สะอาด ปลอดภัย อากาศถ่ายเท ผ่อนคลาย ไม่เครียด มีโอกาสออกกำลังกายและพักผ่อน มีสื่อวัสดุอุปกรณ์ มีของเล่นที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัย ให้เด็กมีโอกาสได้เลือกเล่น เรียนรู้เกี่ยวกับตนเองและโลกที่เด็กอยู่ รวมทั้งพัฒนาการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม ดังนั้น สภาพแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกห้องเรียนจึงเป็นเสมือนสังคมย่อยหนึ่ง ที่มีคุณค่าสำหรับเด็กแต่ละคนจะเรียนรู้และสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลในสังคมเห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษา与孩子

3. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ผู้ดูแลเด็กมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างมาก ซึ่งผู้ดูแลเด็กต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำ มาเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการจัดสภาพแวดล้อม ประสบการณ์ และกิจกรรม ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ความต้องการของเด็ก ทั้งนี้ผู้ดูแลเด็กจะเป็นผู้สนับสนุนชี้แนะ และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก ส่วนเด็กจะเป็นผู้ลงมือกระทำ เรียนรู้ และค้นพบตนเอง ดังนั้นผู้ดูแลเด็กจะต้องเป็นผู้ที่ยอมรับ เห็นคุณค่า รู้จักและเข้าใจธรรมชาติของเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบ เพื่อที่จะได้วางแผนการจัดสภาพแวดล้อมและการจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ผู้ดูแลเด็กควรรู้จักพัฒนาตนเองในการแสวงหาความรู้เกี่ยวกับ การอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกวิธีและปรับปรุงการใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับเด็กในแต่ละช่วงวัย

4. การบูรณาการการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนหรือการส่งเสริมการเรียนรู้ระดับปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กยึดหลักบูรณาการที่ว่า หนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะและหลายประสบการณ์สำคัญ การเรียนรู้ของเด็กเกิดขึ้นจากความสนใจและโอกาสในการลงมือกระทำจริงในวิถีชีวิตประจำวัน ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้ดูแลเด็กที่จะต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละวันให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายกิจกรรม หลากหลายทักษะ หลากหลายประสบการณ์สำคัญอย่างเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการ เพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางที่กำหนดไว้

5. การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กยึดหลักวิธีการสังเกตเป็นส่วนใหญ่ ผู้ดูแลเด็กจะต้องสังเกตและประเมินทั้งการอบรมเลี้ยงดูเด็กและพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กว่าเป็นไปตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้วางไว้หรือไม่ ผลที่ได้

จากการสังเกตพัฒนาการเด็ก จากข้อมูลเชิงบรรยาย จากการรวบรวมผลงานของเด็ก จากพฤติกรรม การแสดงออกในสภาพที่เป็นจริง จากข้อมูลครอบครัวของเด็ก ตลอดจนการที่เด็กประเมินตนเอง หรือผลงาน สามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใด ข้อมูลจากการประเมิน พัฒนาการจะช่วยผู้ดูแลเด็กในการวางแผนการจัดกิจกรรม ซึ่งให้เห็นความต้องการพิเศษของเด็ก แต่ละคน ใช้เป็นข้อมูลในการสื่อสารกับผู้ปกครองและขณะเดียวกันยังใช้ในการประเมิน ประสิทธิภาพและคุณภาพการจัดการศึกษาให้กับเด็กได้อีกด้วย

6. ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับผู้ดูแลเด็ก เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นมา ผู้ปกครองและผู้ดูแลเด็กจะต้องมีการแลกเปลี่ยน ข้อมูล ทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ย่อยยอมรับและร่วมมือกัน รับผิดชอบหรือ ถือเป็นหุ้นส่วนที่จะต้องพัฒนาเด็กให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน ซึ่งพ่อแม่ผู้ปกครองของเด็ก จะต้องมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็กด้วย โดยให้เป็นไปตามความเหมาะสมกับวัยของเด็ก

สำนักประสานแผนและพัฒนากิจการศึกษาท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (ม.ป.ป., หน้า 43) กำหนดให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กสังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จัดประสบการณ์ให้เด็ก โดยผ่านการเล่น เป็นการบูรณาการทั้งทางด้านเนื้อหาสาระ และทักษะกระบวนการ ผ่านการ จัดกิจกรรม 6 กิจกรรม เพื่อให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เรียนรู้จากการลงมือกระทำ และเกิดการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญา ดังนั้น จึงมีความจำเป็น ที่จะต้องจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้เด็กเพื่อกระตุ้นให้เกิดพัฒนาการอย่างเต็มศักยภาพของเด็ก แต่ละคน จึงควรยึดหลักการ ดังนี้

1. คำนึงถึงตัวเด็กเป็นสำคัญ เด็กแต่ละคนมีความสนใจแตกต่างกันจึงควรมีกิจกรรม หลากหลายประเภท ที่เหมาะสมกับวัยตรงกับความสนใจและความต้องการของเด็ก เพื่อให้เด็ก ได้มีโอกาสเลือกตามความสนใจและความสามารถ

2. มีทั้งกิจกรรมที่让孩子ทำเป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ ควรเปิดโอกาส ให้เด็กได้ริเริ่มกิจกรรมด้วยตนเองตามความสามารถ

3. มีทั้งกิจกรรมสงบและกิจกรรมที่ต้องเคลื่อนไหว

4. ระยะเวลาจัดกิจกรรมควรเหมาะสมกับวัย ยืดหยุ่นได้ตามความต้องการและ ความสนใจของเด็ก

5. เน้นให้มีสื่อของจริง ให้เด็กได้มีโอกาสสังเกต สำรวจ ค้นคว้า ทดลอง แก้ปัญหา ด้วยตนเอง มีโอกาสปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น ๆ และผู้ใหญ่

สรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนให้แก่เด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่ได้มุ่งหวังให้เด็ก อ่าน เขียน และคิดเลข เพราะจะเป็นการสร้างความคิดให้แก่เด็ก ทำลายสุขภาพจิตของเด็ก ซึ่งเด็กควรเรียนโดยผ่านการเล่น การทำกิจกรรม จะส่งผลให้เด็กได้เรียนรู้ด้วยการซึมซับจากประสบการณ์ การส่งเสริมพัฒนาการตามธรรมชาติรอบด้าน ให้กับเด็กทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จึงเป็นการเตรียมความพร้อมที่เด็กควรได้รับ

การมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชน

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (ม.ป.ป., หน้า 9) ได้กำหนดวัตถุประสงค์ในการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไว้ ดังนี้

1. เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เด็กได้รับการดูแลที่ถูกต้องลักษณะ และได้รับการฝึกฝนเพื่อพัฒนาตามวัยและเต็มตามศักยภาพ
2. เพื่อพัฒนาความพร้อมของเด็กทุก ๆ ด้านแบบองค์รวม ตามหลักจิตวิทยาพัฒนาการ และหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย
3. เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดและพัฒนาความพร้อมของเด็ก ก่อนเข้าเรียนระดับประถมศึกษา ตลอดจนส่งเสริมให้ครอบครัวเป็นฐานในการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็กอย่างถูกวิธี
4. เพื่อส่งเสริมสนับสนุนความร่วมมือระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับชุมชนให้สามารถร่วมกันวางแผนและดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมายได้
5. เพื่อแบ่งเบาภาระการอบรมเลี้ยงดูของผู้ปกครองที่มีรายได้น้อย ให้สามารถออกไปประกอบอาชีพได้โดยสะดวก และเป็นการกระจายโอกาสการพัฒนาความพร้อมให้เด็กทุกคนได้รับการพัฒนาอย่างทั่วถึง

6. เพื่อให้การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีคุณภาพ

การจัดกิจกรรมเตรียมความพร้อมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามที่กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย (ม.ป.ป., หน้า 21 – 22) กำหนดไว้ แบ่งออกเป็น 3 ระดับ คือ

1. สำหรับเด็กอายุ 3 ปี
2. สำหรับเด็กอายุ 4 ปี
3. สำหรับเด็กอายุ 5 ปี

การจัดกิจกรรมเพื่อดูแล เตรียมความพร้อมและพัฒนาเด็กแบบองค์รวม ให้ยึดแนวการจัดประสบการณ์ตามมาตรฐานการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยคำนึงถึงความพร้อมและความต้องการของท้องถิ่น

การกำหนดเวลาบริการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตลอดจนการแต่งกายของบุคลากรและเด็กเล็กให้อยู่ในดุลยพินิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

การจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ตามที่กรมการปกครอง (2545, หน้า 4) ได้กำหนดไว้ เพื่อให้สอดคล้องเหมาะสมกับสภาพของแต่ละพื้นที่ ควรดำเนินการดังนี้

1. สำรวจความต้องการของชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการสำรวจความต้องการของชุมชนในประเด็นต่อไปนี้
 - 1.1 ความต้องการให้จัดตั้งศูนย์
 - 1.2 ความต้องการในการส่งเด็กเข้าเรียน
 - 1.4 สิ่งที่ต้องการให้ศูนย์จัดบริการ
2. พิจารณาเลือกรูปแบบการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามความเหมาะสมของแต่ละพื้นที่ เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความหลากหลายในศักยภาพด้านทรัพยากรและเศรษฐกิจ การกำหนดรูปแบบการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จึงอาจมีความแตกต่างกันตามสภาพของชุมชน และความพร้อมด้านทรัพยากรบุคคล สถานที่ และเศรษฐกิจของแต่ละพื้นที่
3. จัดทำแผนงานและจัดทำบัญชีเพื่อขอความเห็นชอบจากสภาท้องถิ่น นำโครงการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบรรจุไว้ในแผนพัฒนาองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
4. จัดทำระเบียบ ข้อบังคับ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ว่าด้วยการจัดตั้งและบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
5. จัดทำประกาศจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สรุปได้ว่า การสร้างความสัมพันธ์กับบ้านและชุมชน สิ่งสำคัญคือผู้ดูแลเด็กควรมีบทบาทสร้างและเชื่อมโยงให้บ้านและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา รับทราบข้อมูลการจัดการศึกษาและการวัดประเมินผลทางการศึกษา อันจะส่งผลให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการยอมรับจากชุมชน ตลอดทั้งเพื่อเป็นการสืบสานวัฒนธรรม เพื่อหล่อหลอมให้เด็กมีคุณภาพตามที่ชุมชนมุ่งหวัง

ลักษณะของการสร้างความสัมพันธ์กับบ้านและชุมชน ดังที่กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น (ม.ป.ป., หน้า 95) ได้เสนอไว้ มีดังนี้

1. การมีส่วนร่วมระหว่างบ้านและชุมชน
 - 1.1 การเป็นคณะกรรมการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 - 1.2 การวางแผนพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 - 1.3 การเป็นวิทยากร / ที่ปรึกษา

- 1.4 การประชุมและร่วมกิจกรรม
- 1.5 การเป็นคณะกรรมการผู้ปกครอง
- 1.6 การส่งเสริมการศึกษา สื่อวัสดุ อุปกรณ์ทางการศึกษา
- 1.7 การจัดแหล่งการเรียนรู้
- 1.8 การสร้างระบบเครือข่ายพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- 1.9 การเป็นแบบอย่างที่ดีด้านจริยธรรม คุณธรรม และวิชาชีพ
2. การสร้างความสัมพันธ์
 - 2.1 แจ้งข่าวสารเหตุการณ์ ติดต่อ ประสานงาน
 - 2.2 แจ้งผลการพัฒนาการของเด็ก
 - 2.3 ประชุมชี้แจง (ปฐมนิเทศผู้ปกครอง)
 - 2.4 ร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 - 2.5 การเยี่ยมบ้าน
 - 2.6 การศึกษานอกสถานที่จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ฯลฯ

ซึ่งแนวทางการดำเนินงานด้านมาตรฐานการมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (ม.ป.ป., หน้า 26) กำหนดไว้ว่า ควรดำเนินการตามแนวทางต่าง ๆ ดังนี้

1. จัดให้มีการประชุมชี้แจงให้ชุมชนทราบ ชี้้นำให้เห็นประโยชน์และความจำเป็นของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งมุ่งเน้นการพัฒนาการเตรียมความพร้อมของเด็ก และชักชวนให้ชุมชนมีส่วนร่วมบริหารจัดการและช่วยเหลือในระหว่างดำเนินการ
2. จัดกิจกรรมประชาสัมพันธ์ให้ชุมชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นระยะ ๆ เพื่อกระชับความสัมพันธ์ระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับชุมชนอย่างต่อเนื่อง การให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เช่น ศิลปะพื้นบ้าน ร่วมจัดกิจกรรมนันทนาการ ภูมิปัญญาท้องถิ่น ฯลฯ ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจและความผูกพันที่ดีต่อกันระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและชุมชน
3. มีการประสานงานและประชาสัมพันธ์การดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ประชาชนและหน่วยงานต่าง ๆ รับทราบ เพื่อที่จะมีผู้เข้ามาช่วยเหลือด้านต่าง ๆ ได้ โดยการประชาสัมพันธ์อาจทำได้หลายรูปแบบ เช่น จัดทำเอกสาร คู่มือแผ่นพับ การออกไปเยี่ยมบ้านเด็ก ฯลฯ

4. มีการจัดกิจกรรมเกี่ยวกับการแสดงความคิดเห็น การให้ข้อมูลข่าวสารด้านการมีส่วนร่วมของชุมชน สถาบันต่าง ๆ ของชุมชน เช่น สถาบันทางศาสนา สถาบันครอบครัว เป็นต้น

5. จัดให้มีกองทุนส่งเสริมการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อเป็นการระดมทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชน เพื่อมาสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งอาจขอรับการอุดหนุนงบประมาณต่าง ๆ ของหน่วยงาน ดังนี้

5.1 การสมทบหรือการอุดหนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.2 การอุดหนุนงบประมาณจากภาครัฐ

5.3 การสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือองค์การภาครัฐอื่น

5.4 การสนับสนุนงบประมาณจากภาคเอกชน องค์กรการกุศล มูลนิธิ หรือมีผู้อุทิศให้

6. จัดอบรมให้ความรู้แก่ประชาชนในท้องถิ่นและชุมชน เกี่ยวกับการดำเนินงานทิศทาง และแนวทางการปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งจะก่อให้เกิดความร่วมมือและการสนับสนุนจากชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ปกครองของเด็กเล็กที่จะเข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมสนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

7. จัดให้มีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในลักษณะไตรภาคี 3 ฝ่าย จากภาคส่วนต่าง ๆ คือ ภาคประชาชน หรือผู้แทนชุมชนในท้องถิ่น หน่วยงานผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิชาการ และผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมและสนับสนุนจากชุมชนจะส่งผลให้เกิดการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เนื่องจากจะได้รับการสนับสนุนจากหลาย ๆ ฝ่าย ทั้งจากองค์กร หน่วยงานต่าง ๆ ภายในชุมชน ผู้นำชุมชน และที่สำคัญก็คือจากผู้ปกครองของเด็กเล็กเนื่องจากเป็นผู้ที่ได้รับบริการโดยตรง ซึ่งการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างผู้ดูแลเด็ก หรือบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้บริหารเทศบาล กับชุมชน จะก่อให้เกิดความร่วมมือที่ดีต่อกันในระยะยาว

การศึกษาที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษารั้วนี้ ผู้ศึกษาได้ศึกษาเอกสาร ตำรา และการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ไว้หลายเรื่อง ดังนี้

กาญจนา เลิศวุฒิ (2545) ได้ศึกษาการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตำบลวังม่วง จังหวัดลำพูน พบว่ากระบวนการถ่ายโอนงานพัฒนาเด็กได้ดำเนินงานตามขั้นตอนที่กรมการพัฒนาชุมชน

ได้วางกรอบไว้ โดยมีขั้นตอนที่สำคัญคือการชี้นำ และการปรับกระบวนการที่เกี่ยวกับการเลี้ยงดูเด็กของผู้ที่มีส่วนได้เสีย ประกอบกับผู้บริหารตำบลวังผางได้ดำเนินงานอย่างจริงจัง จึงสามารถถ่ายโอนได้ตามเวลาที่กำหนด การดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเทศบาลตำบลวังผาง ได้ดำเนินนโยบายโดยมุ่งเน้นเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น โดยมีเป้าหมายที่จะส่งเสริมการเจริญเติบโตและพัฒนาการของเด็กอายุ 3-6 ปี ปลูกฝังพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ สนับสนุนให้เด็กได้รับสารอาหารครบถ้วนและจัดให้มีบริการส่งเสริมสุขภาพ การบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้จัดอยู่ในรูปของคณะกรรมการซึ่งคัดเลือกจากตัวแทนองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินการ ตั้งแต่การตัดสินใจ การจัดกิจกรรม รับผลประโยชน์และการประเมินผล จัดทำรายงานความก้าวหน้าและอุปสรรค ตลอดจนหาแนวทางในการแก้ไขปัญหา การสร้างขวัญและกำลังใจโดยให้สวัสดิการต่าง ๆ แก่ผู้ดูแลเด็ก ผลการดำเนินงาน จากการที่คณะกรรมการได้มุ่งส่งเสริมพัฒนาการเด็กมากกว่าการเตรียมความพร้อมให้เด็กเข้าศึกษาต่อชั้นประถมศึกษา เป็นผลให้เด็กมีสุขภาพและเจริญเติบโตดีขึ้นกว่าเดิม พ่อแม่หรือผู้ปกครองมีความพึงพอใจ และให้ความสำคัญต่อการดูแลเด็กมากยิ่งขึ้น

ในปีเดียวกัน บัลลังก์ จันทบูรณ์ (2545) ได้ศึกษาเรื่องแนวทางการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เขตพื้นที่อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า สภาพของการจัดการศึกษาระดับก่อนประถมศึกษาของหน่วยงานของรัฐ ด้านเป้าหมายส่วนใหญ่ไม่มีปัญหา ด้านหลักการจัดการศึกษา รูปแบบ จุดมุ่งหมาย แนวการจัดประสบการณ์ และการประเมินผล พบปัญหาเกี่ยวกับการจัดห้องเรียน คือไม่จัดห้องเรียนแยกจากห้องอื่น ๆ อย่างเป็นสัดส่วน รวมทั้งปัญหาในด้านการไม่จัดชั้นเรียนตามกลุ่มอายุ และสถานที่สำหรับบริการสุขภาพที่ไม่เป็นสัดส่วน จำนวนโต๊ะและเก้าอี้ ตลอดจนวัสดุ อุปกรณ์ สื่อการเรียนการสอนไม่เพียงพอ ด้านการประเมินผล ครูผู้สอนหรือผู้ปฏิบัติการสอนในสถานศึกษาขาดความรู้เกี่ยวกับการสร้างเครื่องมือ และความเข้าใจอย่างแท้จริงเกี่ยวกับการวัดและประเมินพัฒนาการเด็ก ด้านบุคลากรและการพัฒนาบุคลากร ส่วนใหญ่ขาดการนิเทศ การให้คำแนะนำจากเจ้าหน้าที่หน่วยงานต้นสังกัด

ขณะที่ปราโมทย์ ชุ่มเย็น (2545) ได้ศึกษาสถานการณ์และพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จังหวัดอุดรธานี พบว่า

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดอุดรธานีส่วนใหญ่เป็นศูนย์ที่กระจายอยู่ตามหมู่บ้านต่าง ๆ โดยเป็นอาคารอเนกประสงค์ที่ไม่มีการแยกสัดส่วนที่ชัดเจน ผู้ดูแลเด็กส่วนใหญ่มีความรู้ระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย อายุเฉลี่ย 33 ปี อายุต่ำสุด 19 ปี อายุสูงสุด 55 ปี ส่วนมากแต่งงานและอยู่กินกับคู่สมรส ระยะเวลาในการเป็นผู้ดูแลเด็กเฉลี่ย 7 ปี ระยะเวลาน้อยสุด 4 เดือน ระยะ

เวลานานที่สุด 27 ปี คุณแม่เด็กเฉลี่ย 1 : 18 คน ได้รับค่าตอบแทนเฉลี่ยรวมเดือนละ 3,880 บาท โดยได้จากกรมการพัฒนาชุมชน (ผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรเพิ่มให้ และจากกรมการพัฒนาเด็กประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจัดสรรจากเงินกองทุนพัฒนาเด็ก โดยได้รับค่าตอบแทนต่ำสุด 2,000 บาท สูงสุด 4,700 บาท และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการถ่ายโอนงบประมาณจากกรมการพัฒนาชุมชนไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในปีงบประมาณ 2545 โดยโอนงบประมาณส่วนเงินตอบแทนผู้ดูแลเด็ก และเงินสนับสนุนด้านอาหารเสริม (นม) และจะถ่ายโอนอย่างสมบูรณ์ในปีงบประมาณ 2546 โดยกรมการพัฒนาชุมชนจะเป็นเพียงหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนด้านวิชาการแก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2. พฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กในทุกด้าน คือ ด้านการส่งเสริมพัฒนาการ ด้านร่างกาย ด้านส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านจิตใจ อารมณ์ และด้านการส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคมอยู่ในระดับปานกลาง

3. ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการอบรมเลี้ยงดูเด็กของผู้ดูแลเด็กคือทัศนคติในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และการไปทัศนศึกษาดูงาน

สำหรับปริยาภรณ์ กิติชัชววรรณ (2545) ได้ศึกษาการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเกษตรของครอบครัวในชนบทและผลกระทบต่อการใช้เลี้ยงดูเด็กเล็ก พบว่าการเลี้ยงดูเด็กของครอบครัวที่ทำการเกษตรในรูปแบบดั้งเดิมนั้น สมาชิกในครอบครัวต่างก็มีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอนเด็กเล็ก ไม่ว่าจะครอบครัวนั้นจะเป็นครอบครัวเดี่ยว ครอบครัวขยาย หรือครอบครัวของเด็กที่ไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา ทั้งนี้ เนื่องจากสมาชิกในครอบครัวที่ทำการเกษตรในรูปแบบดั้งเดิมนั้น ไม่ต้องใช้เวลาในการดูแลเอาใจใส่พืชที่ปลูกมาก สมาชิกในครอบครัวก็มีเวลาอยู่ด้วยกันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา โดยเฉพาะผู้เป็นแม่ไม่จำเป็นต้องออกไปทำงานในไร่นาทุกวันเหมือนแม่ในครอบครัวที่ทำการเกษตรในรูปแบบใหม่ จึงมีเวลาอยู่บ้านเลี้ยงลูก ดูแลทั้งด้านอาหาร สุขภาพ และเอาใจใส่ด้านต่าง ๆ เด็กในครอบครัวที่พ่อแม่และผู้ปกครองทำการเกษตรในรูปแบบดั้งเดิมจึงมีโอกาสได้คัมมแม่ ได้รับอาหารที่มีประโยชน์ ได้รับการดูแลเอาใจใส่ด้านสุขภาพจากสมาชิกในครอบครัว มีเวลาได้อยู่ร่วมกัน ทำกิจกรรมร่วมกัน และได้ติดตามพ่อแม่ผู้ปกครองออกไปร่วมงานในชุมชนอยู่เสมอ เด็กในครอบครัวที่พ่อแม่ผู้ปกครองทำการเกษตรในรูปแบบดั้งเดิมถูกส่งไปฝากเลี้ยงที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประจำหมู่บ้านช้ากว่าเด็กในครอบครัวที่ทำการเกษตรในรูปแบบใหม่ คือเข้าสู่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเมื่อมีอายุครบเกณฑ์ หรือมีอายุประมาณ 3 ขวบ ขึ้นไป ดังนั้นเด็กเหล่านี้จึงมีโอกาสได้อยู่กับครอบครัวมากกว่าเด็กในครอบครัวที่ทำการเกษตรในรูปแบบใหม่ การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการเกษตรของครอบครัวได้ก่อให้เกิดผลกระทบต่อลักษณะการเลี้ยงดูเด็กในด้านต่าง ๆ ได้แก่ บทบาทของสมาชิกครอบครัวในการเลี้ยงดูและอบรมสั่งสอน การดูแลสุขภาพ

การดูแลด้านอาหาร การใช้เวลา ให้ความสำคัญกับเด็ก และความสัมพันธ์ระหว่างเด็กกับครอบครัว และชุมชน ทั้งนี้เนื่องจากครอบครัวที่ทำการเกษตรในรูปแบบใหม่ต้องใช้เวลาในการดูแลเอาใจใส่พืชที่ปลูกตลอดระยะเวลาของการปลูก เพื่อให้ได้ผลผลิตตามความต้องการของตลาด เมื่อต้องใช้เวลาในการเอาใจใส่พืชที่ปลูกมาก ทำให้สมาชิกในครอบครัวไม่มีเวลาได้อยู่ด้วยกันอย่างพร้อมหน้าพร้อมตา และแม่ในครอบครัวที่ทำการเกษตรรูปแบบใหม่ต้องออกไปทำงานตั้งแต่ลูกยังเล็กอยู่ ภาระในการดูแลเด็กจึงตกเป็นของสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว หรือคนรับจ้างเลี้ยง เมื่อเด็กเริ่มเดินได้หรือมีอายุได้ประมาณ 1 ขวบ 6 เดือนขึ้นไป พ่อแม่หรือผู้ปกครองก็ส่งเด็กไปฝากเลี้ยงที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กประจำหมู่บ้าน เด็กจึงใช้ชีวิตอยู่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตั้งแต่เช้าถึงเย็น ในช่วงวันจันทร์ถึงวันศุกร์ เด็กมีโอกาสได้อยู่กับสมาชิกในครอบครัวหลังจากที่กลับมาจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หรือเสาร์อาทิตย์เท่านั้น แต่ถ้าพ่อแม่ต้องทำงาน เด็กๆ ต้องไปอยู่ที่สวน หรืออยู่กับสมาชิกคนอื่น ๆ ในครอบครัว เช่น ย่า ยาย หรือพี่ ทำให้เด็กมีโอกาสได้อยู่กับสมาชิกในครอบครัวพ่อแม่และแม่ น้อยลง และมีโอกาสได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกับสมาชิกในครอบครัวน้อยลงเช่นกัน

ในปีถัดมา มัทนา พรเพิ่มสุข (2546) ได้ศึกษาเรื่องการดำเนินงานของสถานรับเลี้ยงเด็ก และโรงเรียนอนุบาลในอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าด้านการจัดการ ส่วนใหญ่สถานรับเลี้ยงเด็กและโรงเรียนอนุบาลมีการวางแผนหรือนโยบายในลักษณะระยะสั้น (1 ปี) บุคคลส่วนใหญ่ในหน่วยงานมีส่วนร่วมในการวางแผน มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของบุคลากรอย่างชัดเจน ด้านการดำเนินงานครูผู้สอนหรือบุคลากรได้จัดทำเอกสาร จัดกิจกรรมหลักและกิจกรรมเสริมตามหลักสูตรก่อนประถมศึกษา ด้านการประเมินผลและตรวจสอบขององค์กรส่วนใหญ่เป็นการประเมินผลด้านสุขภาพเด็กและพัฒนาการเด็ก มีการตรวจสอบการดำเนินงานทุกระยะ 1 เดือน ในด้านการประสานงาน ส่วนมากมีการติดต่อกับบิดามารดาหรือผู้ปกครอง มีการประชุมของคณะกรรมการเกี่ยวกับการดำเนินงานอย่างสม่ำเสมอ ผู้บริหารมีการควบคุมและการดำเนินงาน และมีการรายงานผลการดำเนินงานของผู้ปฏิบัติงานให้กับบิดามารดา หรือผู้ปกครองและผู้บังคับบัญชาชั้นต้น ด้านการตลาด ส่วนใหญ่มีการจัดแบ่งกลุ่มเด็กตามอายุ เด็กโดยเฉลี่ยมาใช้บริการจำนวน 21 - 40 คน/วัน ส่วนใหญ่เปิดให้บริการจันทร์-ศุกร์ และส่วนใหญ่เด็กมีพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ และจิตใจ สังกม สติปัญญาเป็นไปตามเกณฑ์ของมาตรฐานเด็กไทย มีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาตรวจสุขภาพทุก 3 เดือน มีการประเมินพัฒนาการของเด็กทุกเดือนและมีการดูแลป้องกันเรื่องสุขอนามัยสำหรับเด็ก ด้านการจัดบริการหลัก ส่วนใหญ่จัดอาหารกลางวัน อาหารเสริม ด้านการจัดบริการเสริมมีการตรวจสุขภาพ เครื่องนอน และการตรวจสุขภาพฟัน ส่วนใหญ่ไม่มีการเรียกเก็บค่าบริการ สำหรับสถานรับเลี้ยงเด็กที่เรียกเก็บค่าบริการจะเก็บเป็นรายเดือน ในอัตรา 100 บาทต่อเดือน ส่วนใหญ่ไม่ได้กำหนดวิธีการเรียกเก็บค่าบริการ ด้านสื่อที่เลือกใช้ในการโฆษณา

หรือวิธีการประชาสัมพันธ์ใช้วิธีการบอกปากต่อปาก ด้านการเงินและบัญชี การลงทุนดำเนินการครั้งแรกใช้เงินลงทุนตามงบประมาณของทางราชการ สำหรับสถานรับเลี้ยงเด็กที่กู้เงินจากสถาบันการเงินจะกู้ในวงเงิน 500,001 - 1,000,000 บาท และมีกำหนดชำระเงินคืนในระยะเวลา 11-15 ปี ปัจจุบันที่ค้ำประกันในช่วงกู้เงินคือวงเงินกู้และใช้ทรัพย์สินค้ำประกันในการกู้เงิน ส่วนใหญ่ไม่ได้ระบุค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน สำหรับสถานรับเลี้ยงเด็กที่ระบุค่าใช้จ่ายประจำเดือนและประจำปีจะมีค่าใช้จ่ายน้อยกว่า 5,000 บาท และ 5,001 - 10,000 บาทต่อเดือน ด้านการจัดทำบัญชีทางการเงินจัดทำตามแบบบัญชีเงินสด และจัดทำเองโดยใช้สมุดบันทึก วิธีการที่ใช้ในการซื้อวัสดุอุปกรณ์จะซื้อด้วยเงินสด เมื่อผู้ใช้บริการชำระค่าบริการล่าช้าหรือไม่ชำระค่าบริการจะยึดเวลาชำระค่าบริการออกไป ด้านบุคลากร บุคลากรส่วนใหญ่ในสถานรับเลี้ยงเด็กเป็นครูพี่เลี้ยงเด็กหรือผู้ดูแลเด็ก และโดยเฉลี่ยมีจำนวน 2 คน ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6 หรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ และมีอายุโดยเฉลี่ย 26 - 30 ปี สำหรับเกณฑ์ในการคัดเลือกครูพี่เลี้ยงเด็กหรือผู้ดูแลเด็กจะเลือกบุคลากรที่มีใจรักเด็ก ด้านปัจจัยในการกำหนดกำหนดค่าตอบแทนจะพิจารณาจากความรู้ความสามารถ ส่วนใหญ่จ่ายค่าจ้างเป็นรายเดือน และได้รับเงินเดือนขั้นต่ำ 3,000 บาท ขึ้นไป ด้านการให้สวัสดิการบุคลากรในสถานรับเลี้ยงเด็กจะให้อัตราเงินเดือนของการประกันสังคมและสวัสดิการตามระเบียบของรัฐบาล สำหรับวิธีการจูงใจบุคลากรให้ทำงานจะใช้วิธีเพิ่มค่าตอบแทนด้านสาเหตุที่บุคลากรในสถานรับเลี้ยงเด็กลาออกจะเป็นการย้ายไปทำงานประเภทอื่น ส่วนใหญ่บุคลากรในสถานรับเลี้ยงเด็กจะผ่านการฝึกอบรมหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษาและการพัฒนาเด็ก สำหรับการฝึกอบรมจะจัดทั้งภายในและส่งไปอบรมภายนอก หลักสูตรที่ทำการฝึกอบรมจะเป็นหลักสูตรการผลิตและใช้สื่อหรืออุปกรณ์การเรียนและหลักสูตรพัฒนาการของเด็ก และวิธีการฝึกอบรมบุคลากรในสถานรับเลี้ยงเด็กส่วนใหญ่ใช้วิธีการบรรยาย การประชุม การประชุมเชิงปฏิบัติการ และการสอนแนะหรือวิธีการสาธิต ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของสถานรับเลี้ยงเด็กและโรงเรียนอนุบาล สำหรับปัญหาด้านการจัดการส่วนใหญ่เป็นปัญหาด้านขาดอุปกรณ์การเรียนการสอนหรือเครื่องเล่นสนามหรือเครื่องเล่นกลางแจ้ง มีไม่เพียงพอหรือมีแต่ชำรุดใช้การไม่ได้ สำหรับปัญหาด้านการตลาดเป็นปัญหาด้านครูพี่เลี้ยงที่ต้องดูแลเด็กที่มีระดับอายุและความพร้อมที่แตกต่างกัน และขาดอุปกรณ์ การเตรียมความพร้อมในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็ก ฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองไม่เอื้ออำนวยเมื่อเก็บค่าบริการที่สูง และผู้ปกครองคาดหวังให้โรงเรียนมีการจัดการเรียนการสอนด้านวิชาการให้เด็กมากกว่าที่เป็นอยู่ สำหรับปัญหาด้านการเงินและการบัญชีเป็นปัญหาการเบิกจ่ายเงินงบประมาณล่าช้าและขาดเงินทุนหมุนเวียนในการดำเนินกิจการ สำหรับปัญหาด้านบุคลากรเป็นปัญหาจำนวนเด็กมากเกินไปต่อพี่เลี้ยง 1 คน และประสบปัญหา

การขาดแรงจูงใจในอาชีพ ได้แก่ ได้รับเงินเดือนน้อย ได้รับสวัสดิการน้อยกว่าที่อื่น และการเลื่อนตำแหน่งช้า

สำหรับ ฌัฐพร อาทรธรรมคุณ (2547) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่ สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเชิงคอยสุเทพมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง คือชุมชนได้ร่วมรับทราบเรื่องราวต่าง ๆ ร่วมแสดงความคิดเห็น และเข้าร่วมกิจกรรมกับทางโรงเรียนที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอน และวันสำคัญต่าง ๆ ส่วนการมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนสังวาลวิทยา พบว่า ชุมชนมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย คือ ร่วมรับฟังในสิ่งที่โรงเรียนแจ้งให้ทราบเท่านั้น เนื่องจากผู้ปกครองไม่ได้ให้ความสนใจต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาด้วย เพราะการประกอบอาชีพ ความแตกต่างทางภาษา และวัฒนธรรม

2. ปัญหาและอุปสรรคการมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกรณีของโรงเรียนบ้านเชิงคอยสุเทพ ข้อมูลจากกลุ่มจัดการศึกษา พบว่า มีปัญหาขาดการประสานงานที่ดี และงบประมาณไม่เพียงพอในการจัดการศึกษา จากกลุ่มชุมชน พบว่า มีปัญหาจากตัวผู้ปกครองเอง ไม่มีเวลาเนื่องจากต้องทำงาน ส่วนองค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพ พบว่า ไม่มีความพร้อมในการรับภาระในการจัดการศึกษาระดับก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนสังวาลวิทยา ข้อมูลจากกลุ่มจัดการศึกษา พบว่า มีปัญหางบประมาณไม่เพียงพอในการจัดซื้อจัดหาวัสดุอุปกรณ์การเรียน ส่วนกลุ่มชุมชน พบว่า มีปัญหาจากตัวผู้ปกครองเอง คือ ไม่มีเวลาว่างร่วมกิจกรรมเนื่องจากต้องทำงาน ความแตกต่างของภาษาและวัฒนธรรม ในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพ พบว่า ไม่มีความพร้อมในการรับภาระในการจัดการศึกษาระดับก่อนวัยเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3. แนวทางการมีส่วนร่วมของชุมชนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กองค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพ อำเภอเมืองเชียงใหม่

3.1 กรณีของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนบ้านเชิงคอยสุเทพ มีแนวทางที่มุ่งกำหนดบทบาทหน้าที่ของการเข้ามามีส่วนร่วมของ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มจัดการศึกษา ควรมีการศึกษาบริบทชุมชน เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลตำบล สนับสนุนการรักษาสุขภาพอนามัย อนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ส่วนกลุ่มชุมชน ควรให้ความร่วมมืออำนวยความสะดวกในการใช้สถานที่ การติดต่อประสานงานของหน่วยงานต่าง ๆ และองค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพ ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พัฒนาเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการศึกษา

3.2 กรณีของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กโรงเรียนสังวาลวิทยา เป็นแนวทางที่มุ่งกำหนดบทบาทหน้าที่ของการเข้ามามีส่วนร่วมของ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มจัดการศึกษา ควรมีการศึกษาบริบทชุมชนเพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลตำบล สนับสนุนการรักษาสุขภาพอนามัย อนุรักษ์และถ่ายทอดวัฒนธรรมท้องถิ่น ตลอดจนสนับสนุนและส่งเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม โดยต้องสร้างจิตสำนึกและปลูกฝังความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องกับผู้ปกครอง ส่งเสริมสนับสนุนให้ครูเข้าไปมีส่วนร่วมกับชุมชน ตลอดจนปลูกฝังลักษณะนิสัยการทำงานร่วมกันเป็นหมู่คณะ ส่วนกลุ่มชุมชน ควรให้ความร่วมมืออำนวยความสะดวกในการใช้สถานที่ การติดต่อประสานงานหน่วยงานต่าง ๆ และในส่วนขององค์การบริหารส่วนตำบลสุเทพ ควรจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน พัฒนาเจ้าหน้าที่ ส่งเสริมการศึกษา และมีการประสานงานร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ในปีเดียวกัน สุกลักษณ์ ดันดีวัฒนากุล (2547) ได้ศึกษากระบวนการพัฒนางานส่งเสริมสุขภาพแบบมีส่วนร่วมในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านไร่ฮ้อย อำเภอแม่ใจ จังหวัดพะเยา พบว่า เกิดกระบวนการมีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมสุขภาพ 2 ระดับ คือ การมีส่วนร่วมในการจัดการปัญหาสุขภาพ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเป็นศูนย์เด็กเล็กนำอยู่และส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งผู้มีส่วนร่วมหลักทั้ง 2 ระดับ มีความแตกต่างกัน โดยผู้ปกครองเด็กและผู้ดูแลเด็กมีส่วนร่วม หลักในการจัดการปัญหาสุขภาพ ในขณะที่ผู้ดูแลเด็ก คณะกรรมการพัฒนาเด็กและผู้นำชุมชนมีส่วนร่วมหลักในการพัฒนาเป็นศูนย์เด็กเล็กนำอยู่และส่งเสริมสุขภาพ ทั้งนี้ พบว่าชุมชนมีส่วนร่วมอย่างเต็มที่ใน 3 ขั้นตอน คือ 1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหา/สาเหตุของปัญหา 2. การมีส่วนร่วมวางแผนดำเนินกิจกรรมแก้ไขปัญหา และ 3. การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม โดยระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการพัฒนาจัดอยู่ในระดับของการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง ระหว่างขั้นของการได้เข้าร่วมเป็นภาคีกับภาครัฐ และการได้รับมอบอำนาจ เงื่อนไขทางสังคมและวัฒนธรรม ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการพัฒนางานส่งเสริมสุขภาพ ได้แก่ ฤดูกาล/ช่วงเวลา/ปฏิทินชุมชน/ทุนทางสังคมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, ความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยม, นโยบายภาครัฐ และทุนทางสังคมของผู้วิจัย จะเห็นได้ว่าการใช้กลยุทธ์การส่งเสริมสุขภาพซึ่งเป็นกระบวนการเพื่อการพัฒนาศักยภาพและทักษะของประชาชน/ชุมชน ในการควบคุมและจัดการปัจจัยเสี่ยงที่คุกคามสุขภาพ ร่วมกับการเปิดโอกาสให้ประชาชน/ชุมชนมีส่วนร่วม เป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งให้แก่ประชาชน/ชุมชน อันจะนำไปสู่การพัฒนาอย่างต่อเนื่องต่อไป

ส่วน เสาวลักษณ์ ดุ้ยคำ (2548) ได้ศึกษาการประเมินประสิทธิผลของการถ่ายโอนงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในอำเภอดอกคำใต้ จังหวัดพะเยา พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการจัดสรรงบประมาณในด้านค่าตอบแทนและเงินสมทบกองทุนประกันสังคม

แก่ผู้ดูแลเด็กเล็กอย่างสม่ำเสมอ จัดสรรอาหารกลางวันและอาหารเสริม (นม) ได้อย่างพอเพียง สนับสนุนอุปกรณ์การเรียนการสอนให้แก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างสม่ำเสมอ ผู้ปกครองและประชาชนมีความพึงพอใจต่อการบริหารจัดการการปฏิบัติงานของผู้ดูแลเด็กเล็ก และการจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิผลของการถ่ายโอนงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่า ปัจจัยในด้านโครงสร้างที่เกี่ยวกับนโยบายของผู้บริหารท้องถิ่นมีความชัดเจนเป็นรูปธรรม ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ที่ดี มีความโปร่งใสและเสียสละ มีการจัดแบ่งส่วนงานและอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีเพียงพอในการให้การสนับสนุนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยด้านการบริหารจัดการ พบว่า ระเบียบวิธีปฏิบัติการ บุคลากรงบประมาณ และการบริหารจัดการที่เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์มีผลต่อประสิทธิผลของการถ่ายโอนงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ปัจจัยด้านความรู้ ความเข้าใจ พบว่า กลุ่มตัวอย่างมีความรู้ดีในแนวทางการดำเนินงานศูนย์พัฒนา เด็กเล็ก เช่น แนวคิดในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การถ่ายโอนงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อสนับสนุนแนวความคิดของการกระจายอำนาจ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในการบริหารพัฒนา ปัญหาและอุปสรรคของการถ่ายโอนงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก พบว่า จำนวนผู้ดูแลเด็กเล็กไม่เพียงพอกับจำนวนเด็กเล็ก อุปกรณ์การเรียนการสอนไม่เพียงพอ บุคลากรขาดความรู้ความชำนาญที่เกี่ยวกับการพัฒนาเด็ก องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เข้าใจในบทบาทของตนเอง และ ประชาชนขาดการมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน

ในปีเดียวกัน ปณิดา สุวรรณภา (2548) ได้ศึกษาความคิดเห็นของผู้ปกครองเกี่ยวกับการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลโชติวิทย์ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าในการจัดการศึกษาของโรงเรียนอนุบาลโชติวิทย์ ผู้ปกครองส่วนใหญ่เห็นด้วยที่โรงเรียนติดต่อสื่อสารระหว่างผู้ปกครองและครูประจำชั้นผ่านสมุดพฤติกรรม จัดประสบการณ์ที่มุ่งเน้นการเตรียมความพร้อมทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ครูเอาใจใส่นักเรียน สอนภาษาอังกฤษเป็นกิจกรรมเสริมหลักสูตร ให้บริการประกันอุบัติเหตุแก่นักเรียน ให้บริการอาหารกลางวัน อาหารว่างและนม มีสภาพแวดล้อมในโรงเรียนที่ร่มรื่นและปลอดภัย และให้ข่าวสารความเคลื่อนไหวในโรงเรียนแก่ผู้ปกครองผ่านสารสัมพันธ์ เดือนละครั้ง

ในขณะที่ อัครเดช วรหาญ (2548) ได้ศึกษาความสามารถในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ความสามารถในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลอยู่ในระดับสูง ในความคิดเห็นของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล และระดับปานกลาง ในความคิดเห็นของผู้ปกครองเด็กเล็ก โดยในส่วนของบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งประกอบไปด้วย คณะผู้บริหาร สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล พนักงานส่วนตำบล ผู้ดูแลเด็กเล็ก และ

คณะกรรมการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีความเห็นที่ตรงกันในเรื่องความสามารถในการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล ด้านการบริหารจัดการศูนย์ และบุคลากรส่วนด้านงบประมาณมีความเห็นแตกต่างกัน ส่วนในความคิดเห็นของผู้ปกครองเด็กเล็ก เห็นว่าความคิดเห็นด้านความสามารถของบุคลากรและงบประมาณมีความสัมพันธ์กันกับความคิดเห็นด้านความสามารถการบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบล และผู้ปกครองเด็กเล็กมีความพึงพอใจในการดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในภาพรวมอยู่ในระดับสูง

ในปีต่อมา เทิดศักดิ์ จันเสวี (2549) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยในโรงเรียนเขตเทศบาลตำบลจอมทอง อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ผู้ปกครองมีส่วนร่วมด้านการสื่อสารมากในเรื่องให้ความร่วมมือในการออกแบบสำรวจต่าง ๆ ของโรงเรียน เข้าร่วมประชุมทุกครั้งที่มีโรงเรียนมีหนังสือเชิญและอำนวยความสะดวกครูเมื่อมีการเยี่ยมเด็กที่บ้าน ส่วนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองในการจัดสภาพแวดล้อมได้มีส่วนร่วมสร้างหรือปรับปรุงอาคารสถานที่ต่าง ๆ ร่วมพัฒนาสภาพแวดล้อมในโรงเรียน เช่น ปรับปรุงภูมิทัศน์ อาคารสถานที่ภายในโรงเรียน ตกแต่งห้องเรียนให้เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ผู้ปกครองมีส่วนร่วมน้อยในการจัดทำหลักสูตรของโรงเรียน การเลือกคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานของโรงเรียนและร่วมเป็นคณะกรรมการสมาคมผู้ปกครองและครูของโรงเรียน

สำหรับ โสธิดา สาระพันธ์ (2550) ได้ศึกษามุมมองของชุมชนต่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบ้านเวียงแหง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ผู้การเป็นศูนย์เด็กเล็กน่ายอยู่ พบว่ามุมมองของคนส่วนใหญ่ให้ความสำคัญต่อการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้านกายภาพหรือสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับแรกคือต้องการสร้างรั้วใหม่ ขณะที่ด้านการส่งเสริมสุขภาพเน้นด้านโภชนาการ ต้องการให้เด็กได้รับสารอาหารครบ 5 หมู่ เพื่อให้เด็กมีการเติบโตสมวัย โดยมีการตรวจสอบคุณภาพอาหารจากองค์การบริหารส่วนตำบลเมืองแหง ด้านกระบวนการผลิตอาหาร ทุกขั้นตอนรวมถึงผู้ประกอบการอาหารต้องมีความสะอาด สำหรับด้านการจัดสิ่งแวดล้อมให้สะอาดและปลอดภัยส่วนใหญ่อยู่ในความดูแลของครูพี่เลี้ยง แต่บางเรื่องไม่สามารถดำเนินการได้เองต้องประสานความร่วมมือกับผู้บริหารหรือผู้ปกครองเด็ก เช่น การซ่อมแซมอรัลคิถัย คนส่วนใหญ่ให้การยอมรับและนับถือในตัวครูพี่เลี้ยงเนื่องจากเป็นคนในพื้นที่ ทำงานมานาน และที่สำคัญคือรักเด็ก สามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับเด็กได้ ผู้ปกครองส่วนใหญ่คิดว่าครูพี่เลี้ยงไม่คอยพอเพียง ต้องการครูพี่เลี้ยงเพิ่มเพื่อให้ดูแลเด็กได้ทั่วถึง สำหรับด้านการมีส่วนร่วมในปัจจุบันเป็นการมีส่วนร่วมของภายในหน่วยงานหรือระหว่างหน่วยงานเท่านั้น การมีส่วนร่วมของชุมชนได้ลดลง ไม่เหมือน

ในอดีตที่ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการทำให้เกิดศูนย์เด็กเล็กบ้านเวียงแหง ส่วนหนึ่งเนื่องจากหน่วยงานของรัฐได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ทำให้บทบาทของชุมชนลดลง ไม่มีการดำเนินงานที่เป็นกรมีส่วนร่วมโดยชุมชนหรือผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างแท้จริง

ในปีต่อมา ศราวุธ สังกะเพศ (2551) ได้ศึกษาการประเมินประสิทธิผลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลสบเตี๊ยะ พบว่าระดับประสิทธิผลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลสบเตี๊ยะ อำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี โดยพิจารณาจากปัจจัยด้านนโยบายการบริหารการปฏิบัติ และผลการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับระดับประสิทธิผลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีอยู่ 5 ด้าน คือ ด้านตัวบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านพัฒนาการของตัวเด็กเล็ก ด้านอาคารสถานที่สภาพแวดล้อม ด้านความปลอดภัย และด้านความร่วมมือของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและชุมชน ปัญหาอุปสรรคของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลสบเตี๊ยะ มีอยู่ 3 ด้าน คือ ด้านงบประมาณ ด้านบุคลากร ด้านระบบการเรียนการสอน ด้านอาคารสถานที่สภาพแวดล้อม และด้านสุขภาพอนามัยของเด็กเล็ก

ในปีเดียวกัน กฤษณา สวัสดิ์ชัย (2551) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลต้นธง จังหวัดลำพูน พบว่าชุมชนได้รับรู้ปัญหาในการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ติดตามการวางแผนการจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ติดตามสอบถามปัญหาที่เกิดขึ้น ประสานงานเกี่ยวกับการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ช่วยเหลือด้านแรงงาน ในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บริจาคสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้ขวัญและกำลังใจแก่ครูพี่เลี้ยงเด็ก และติดตามผลการดำเนินงานภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก แต่ไม่มีส่วนร่วมในการให้ความร่วมมือเป็นวิทยากรให้ความรู้เสริมประสบการณ์แก่เด็ก และเป็นกรรมการตรวจรับพัสดุของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

สำหรับ ปรีศณี เจริญใจ (2551) ได้ศึกษาการพัฒนาคุณภาพศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลเทพเสด็จ อำเภอคอยสะแก๊ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ประสิทธิภาพการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลเทพเสด็จ อยู่ในระดับมาก ทั้งความคิดเห็นของกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลเทพเสด็จ และประชาชนที่อาศัยอยู่ในตำบลเทพเสด็จ ในฐานะผู้ปกครองนักเรียน โดยส่วนของกลุ่มผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การบริหารส่วนตำบลเทพเสด็จ ซึ่งประกอบไปด้วยผู้บริหารท้องถิ่น สมาชิกสภา คณะกรรมการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และพนักงานส่วนตำบลและพนักงานจ้างองค์การบริหารส่วนตำบล มีความคิดเห็นที่ตรงกันด้านบุคลากร ด้านพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และด้านผู้เรียน และประชาชนที่อาศัยในตำบลเทพเสด็จ ในฐานะผู้ปกครองนักเรียน

มีความพึงพอใจในประสิทธิภาพของผู้เรียนในระดับมาก ด้านบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ทั้งหัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและผู้ดูแลเด็กควรได้รับการส่งเสริมให้ศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี ทางการศึกษาทุกคน เพื่อให้เกิดการยอมรับในคุณภาพของผู้สอน ด้านศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรจะนำ ระบบสารสนเทศมาใช้ในการเรียนการสอนและการจัดทำระบบข้อมูลต่าง ๆ ในศูนย์ เพื่อให้เกิด ความเป็นปัจจุบันของข้อมูลและเด็กนักเรียนสนใจที่จะเรียนหนังสือมากขึ้น และด้านผู้เรียนควร จะเลือกสื่อและมีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กเล็กซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพ ของผู้เรียน

ขณะที่ พัชรี ชุ่มสวัสดิ์ (2551) ได้ศึกษาความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาบ อำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน พบว่าองค์การบริหารบริหาร ส่วนตำบลห้วยยาบมีความพร้อมในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย ส่งเสริมให้บุคลากรที่จัด การศึกษาระดับปฐมวัยเข้ารับการอบรมและสัมมนาเพื่อพัฒนาตนเอง ให้ความสำคัญกับการจัดสร รงประมาณในการจัดการศึกษา สร้างแผนงานการใช้จ่ายบอุดหนุนของรัฐ ด้านวัสดุอุปกรณ์ และอาคารสถานที่ จัดโครงสร้างการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย วางแผนจัดการศึกษาระดับปฐมวัย และเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย

ในปีต่อมา ธนพล คอนชวนชม (2552) ได้ศึกษาแนวทางการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกองแขก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าภาพรวมของ ปัญหาการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลกองแขก อำเภอแม่แจ่ม จังหวัดเชียงใหม่ มีปัญหาอยู่ในระดับน้อยและเมื่อพิจารณารายด้านแล้ว ปัญหาการพัฒนาศูนย์ พัฒนาเด็กเล็กด้านการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีค่าเฉลี่ยสูงสุดและถือว่ามีปัญหาอยู่ในระดับน้อย รองลงมาคือปัญหาด้านการจัดประสบการณ์ของบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กซึ่งอยู่ในระดับน้อย และปัญหาด้านการบริหารบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอยู่ระดับน้อย ส่วนปัญหาด้านการพัฒนา ผู้เรียนพบว่ามีปัญหาอยู่ในระดับน้อย ส่วนความต้องการในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กพบว่า ด้านการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต้องการให้บุคลากรทุกฝ่ายให้ความสำคัญในการบริหารจัดการ การศึกษาปฐมวัย ด้านการบริหารบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ต้องการให้มีการจัดฝึกอบรม บุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและพัฒนาอย่างต่อเนื่องมากที่สุด ด้านการจัดประสบการณ์พบว่า ต้องการให้มีการอบรมการใช้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย และด้านการพัฒนาผู้เรียนพบว่าต้องการ รับเด็กเข้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอายุต่ำกว่า 3 ปี เข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมากที่สุด แนวทาง การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้านการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีแนวทางการพัฒนาคือในช่วงที่มี การจัดทำงบประมาณ คณะกรรมการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้ดูแลเด็ก ควรมีการจัดทำโครงการเสนอของบประมาณ

ในช่วงที่องค์กรบริหารส่วนตำบลกองแขกมีการจัดทำแผนพัฒนาสามปี หรือจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณประจำปี การดำเนินกิจกรรมหรือการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก องค์กรบริหารส่วนตำบลกองแขกควรมีการแจ้งให้ฝ่ายต่างๆ รวมถึงประชาชนทราบเกี่ยวกับการดำเนินกิจกรรมนั้นๆ เพื่อให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วมในกิจกรรมนั้น ด้านการบริหารบุคลากร ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีแนวทางการพัฒนาจัดให้มีการสำรวจความต้องการของบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก บุคลากรฝ่ายต่างๆ ที่เกี่ยวข้องในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพื่อนำความต้องการมากำหนดในการวางแผน กำหนดปริมาณงานให้เหมาะสมกับอัตรากำลังที่มีอยู่ ด้านการจัดประสบการณ์ของบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีแนวทางการพัฒนาดังนี้ จัดให้มีการประชุมทุกครั้ง เพื่อวางแผนการรับนักเรียนเข้าเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก โดยการมีส่วนร่วมในการวางแผนของบุคลากรศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สนับสนุนและส่งเสริมการรับเด็กที่มีอายุต่ำกว่า 3 ปี เนื่องจากแต่ละศูนย์มีจำนวนเด็กอายุระหว่าง 3-5 ปี มีจำนวนลดลง แต่เด็กที่ต่ำกว่า 3 ปี มีจำนวนมากขึ้น และเพื่อเป็นการแบ่งเบาภาระของผู้ปกครอง

ในปีเดียวกัน จรรยา ชินสี (2552) ได้ศึกษาแนวทางพัฒนาการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในเขตอำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า การจัดการศึกษาระดับปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในปัจจุบันยังพบปัญหาบุคลากรขาดประสบการณ์ ระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ งบประมาณไม่เพียงพอ การเบิกจ่ายงบประมาณไม่คล่องตัว อาคารสถานที่ไม่ได้มาตรฐาน สภาพแวดล้อมยังไม่มีความร่มรื่นที่จะตอบสนองต่อการเรียนรู้ของเด็ก สภาพแวดล้อมภายในการจัดมุมประสบการณ์ไม่ครอบคลุมกิจกรรมของเด็กตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด อุปกรณ์และสื่อการเรียนไม่เพียงพอ ไม่มีการกำหนดนโยบายและแผนที่จะพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างชัดเจน ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนน้อย ครูผู้ดูแลเด็กขาดความรู้ความเข้าใจในการจัดประสบการณ์ และการประเมินพัฒนาการ บุคลากรได้รับการพัฒนาโดยการให้ทุนการศึกษาแต่ยังไม่ครบทุกคน ไม่มีบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้าไปนิเทศการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน และเด็กเล็กมีสุขภาพฟื้นฟู สำหรับแนวทางการพัฒนาพบว่า ควรสร้างแรงจูงใจและจัดสวัสดิการแก่บุคลากรให้มากขึ้น ประสานงานร่วมกันระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในการจัดจ้างบุคลากรในตำแหน่งนักการเพื่อปฏิบัติหน้าที่หมุนเวียนในแต่ละศูนย์ กำหนดเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณในส่วนที่เป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อสนับสนุนการจัดการศึกษาให้เป็นแนวเดียวกัน ปรับปรุงอาคารสถานที่ สภาพแวดล้อมให้มีมาตรฐานด้านความปลอดภัย ควรให้ความรู้เรื่องการผลิตสื่อ การจัดประสบการณ์ และการประเมินพัฒนาการแก่ครูผู้ดูแลเด็ก พัฒนาบุคลากรให้ทั่วถึงและหลากหลายรูปแบบ ให้ความรู้เรื่องกรณีพิเศษแก่บุคลากรที่รับผิดชอบ และขอความร่วมมือเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขมาให้ความรู้แก่ผู้ที่เกี่ยวข้องในเรื่องการดูแลและป้องกันสภาพฟื้นฟู

สำหรับ เบญจมาพร อิมเอิบ (2552) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กนอกระบบ ตำบลโป่งแพร่ อำเภอแม่ลาว จังหวัดเชียงราย พบว่า ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กนอกระบบ อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อพิจารณาในแต่ละขั้นตอนพบว่า ขั้นตอนการค้นหาปัญหาและสาเหตุ ขั้นตอนการวางแผน ขั้นตอนการดำเนินงาน และขั้นตอนการประเมินผล มีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง

ส่วน จิรัชยา นานูญมี (2552) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการดำเนินงานศูนย์เด็กเล็กในอำเภอร่องควาง จังหวัดแพร่ พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับดีและดีมากมีส่วนร่วมในการดำเนินงานโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับมาก และกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์มีส่วนร่วมในการดำเนินงานโดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับดีและดีมาก มีส่วนร่วมในระดับมากในทุกด้าน คือ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ด้านการบริการอาหารสะอาดและปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย และด้านบุคลากร ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์มีส่วนร่วมในระดับปานกลางในทุกด้าน คือ ด้านการบริการอาหารสะอาดและปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย และด้านบุคลากร การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมากรวมทุกด้าน มีมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และเมื่อวิเคราะห์การมีส่วนร่วมเป็นรายด้าน พบว่าการมีส่วนร่วมทั้ง 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการส่งเสริมสุขภาพ ด้านการส่งเสริมพัฒนาการเด็ก ด้านการบริการอาหารสะอาดและปลอดภัย ด้านสิ่งแวดล้อมสะอาดและปลอดภัย และด้านบุคลากร ของกลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับดีและดีมาก มีมากกว่ากลุ่มตัวอย่างที่รับผิดชอบศูนย์เด็กเล็กที่ผ่านเกณฑ์ประเมินระดับพื้นฐานและไม่ผ่านเกณฑ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ